

Nove plače in cene

V sedanji prehodni dobi, ko bodo postopoma ukinjene vse nakaznice in bori in je v zvezi s tem časopisje pisalo tudi o novih plačah delavcev in nameščenca, se pojavljajo med našimi ljudmi najrazličnejša ugotovanja in govorice. Nekateri, predvsem taki, ki časopisov ne čitajo, si razlagajo to po svoje. S 1. septembrom že pričakujejo spremembo, čeprav se za gotovo še ne more reči, kdaj bo, ker to zahteva mnogo priprave — gotovo pa je, da bo v prihodnjih mesecih.

Ljudi ne zanima toliko, kdaj bo, bolj jih zanima, kako bo. Ker si ne vedo razložiti (pojasnil v dnevnem časopisju pa ne čitajo), nestrno pričakujejo. Medtem pa mnogi ugibajo kar po domače. Desetkrat višje plače — kako neki bo takrat vse drago? Pri tem nekateri sedanje plače pomnožujejo z deset, ker ne vedo, kako je to povedal minister Boris Kidrič. Čudno pa se jim zdi, zakaj je cena kruha kljub temu padla. Zato si razlagajo: cene kmetijskih pridelkov bodo padle, industrijskim pa zaradi novih plač visoko narasle.

Tako in podobno ugibajo. Resnica pa je tale:

Če življenjsko presojamo, ali pa primerjamo današnje stanje na trgu s stanjem pred vojno, vidimo, da je med cenami kmetijskih pridelkov in industrijskih predmetov precejšnje nesorazmerje, ker so cene prvih znatno višje. Z nekaterimi ukrepi, med katerimi je bila tudi podražitev tobakovih izdelkov, to popravljamo. Povsod po svetu so namreč industrijski predmeti sorazmerno dražji kot pa kmetijski. Čim bolj pa je država industrijsko razvita, tem manjša je ta razlika.

Kmetijski pridelki pri nas so sorazmerno dražji od industrijskih. Industrijski izdelki so povprečno desetkrat dražji kot pred vojno. Seveda so posamezne izjeme: nekateri predmeti so tudi 20krat dražji kot pred vojno, tobaki izdelki pa so bili do podražitve le petkrat dražji. Kmet pa prodaja svoje blago po prostih cenah velikokrat dražje. Pri teh primerjavah moramo vzeti v račun proste cene, ker z ukinitvijo bonov in nakaznic bodo ostale le te.

Zato smo z različnimi ukrepi zniževali cene kmetijskim pridelkom. Po tej poti moramo iti naprej. Tov. Kidrič je rekel, da bo verjetno že do konca tega leta postopno doseženo stanje, ko bo delavec z ozirom na predvojne cene plačeval predmete desetkrat dražje. Znižanju cen kmetijskih pridelkov pa bo seveda sledila tudi porenitev tistih industrijskih predmetov, ki so sedaj nad desetkratnimi predvojnimi cenami. Tako bi se približali cenam, ki bi bile za industrijske in kmetijske predmete deseterkrat višje kot pred vojno. Torej bi razmerje med enim in drugim bilo približno enako kot pred vojno.

Ne bomo pa ostali pri popolnoma istem razmerju cen. Uspehi, ki smo jih dosegli pri gradnji in razširitvi naših tovarn, bodo vplivali na padec cen industrijskih izdelkov. Tako bo sčasoma kmet prodajal svoje pridelke po sorazmerno malo višjih cenah kot pred vojno in kupal industrijske izdelke po sorazmerno malo nižjih cenah kot pred vojno.

Enako se morajo spremeniti tudi plače delavcev in nameščenca. Tudi te

morajo biti povprečno desetkrat višje kot pred vojno. Seveda bo pri plačah storjena majhna razlika: delavci in nameščenca, ki so pred vojno imeli najnižje plače, bodo imeli 12 do 14 krat višje, oni, ki so imeli najvišje, pa le 8krat, da bo zmanjšana razlika med najslabše in najboljše plačanimi, ki v socialistični državi ne sme biti tako velika, kot je v kapitalističnih državah.

S tem pa še ni vse rešeno, vsaj v prvem mesecu se ne da vse naenkrat narediti tako, da bi bilo najboljše. Upoštevati se morajo naše zaloge industrijskega blaga in kmetijskih pridelkov, ker te bodo vplivale na ceno. Zato morajo biti plače primerne tem zalogam, ker bi visoke plače lahko spet dvigale cene. Zato izračunavajo posebne komisije, kakšne plače naj bi se določile za posamezno delo in delovna mesta.

Te plače pa ne bodo tako strašno visoke kot se prvi hip zdijo. Upoštevati moramo, da je vsak delavec in nameščenec prejemal poleg svoje plače še industrijske bone mesečno v vrednosti 2100 din in živilsko nakaznico, ki je bila vredna skoraj 3000 din. Tudi ostali člani njegove družine so prejemali industrijske bone in živilske nakaznice, če niso posedovali zemlje. Zato so za industrijske predmete in kmetijske proizvode plačali toliko manj v denarju. Vse to bo z novimi plačami odpadlo, zato bodo rabili toliko več denarja.

Vse to mora komisija upoštevati in tako preračunavati ter določiti nove plače. Pa tudi tega se dosledno ne bodo mogli držati, temveč bodo storjene razne potrebne spremembe, ki bodo izboljšale življenjske pogoje delovnih ljudi.

S četrtega zasedanja okrajne skupščine v Ljutomeru

Predzadnji torek je bilo v Ljutomeru četrto redno zasedanje okrajne skupščine, katere se je udeležilo 53 ljudskih predstavnikov. Odsotnih pa je bilo 19.

Tov. Glavnik je v daljšem poročilu prikazal letošnje delo Okrajnega izvršilnega odbora, njegovih svetov in pooblaščenih. V uvodnem delu poročila je govoril o demokratizaciji in decentralizaciji ljudske oblasti. Ti ukrepi so dobili odraz v odpuščanju nepotrebnih nameščenca. Od avgusta lanskega leta do danes je Okrajni ljudski odbor odpustil 95 nameščenca; zato pa se je strokovna sposobnost sedaj službojčih nameščenca vidno izboljšala, saj je opravilo strokovne izpite št. uslužbenec.

Po poročilih in diskusiji o raznih gospodarskih vprašanjih v okraju je tov. Horvatič v imenu disciplinske komisije prečital odločbo o kaznovanju treh ljudskih odbornikov, ki so kršili ugled izvoljenih predstavnikov ljudstva. Mandatno-imunitetna komisija pa je vzela imuniteto poslancu Ivanu Vrablju, ker se je pregrešil zoper ljudsko premoženje. Tov. Pirher je v imenu komisije za odloke utemeljil izdajo odloka o obratovalnem času poslovalnice in gostinskih obratov in odloka o javnem redu in miru. Predsednik komisije za

ceste je sporočil, da so ceste v mnogo boljšem stanju, kakor so bile spomlad, ker so jih volivci nekaterih KLO na lastno pobudo popravili. Najbolj so se odrezali v KLO Mala Nedelja, kjer so navozili na ceste 240 kbm gramoza, pridni pa so bili tudi v Bunčanih, Veržetu, Krapju itd. Nekateri KLO pa so zanemarili popravilo cest. Komisija je mnenja, da je potrebna izdaja odloka o obveznem popravilu cest, kakor tudi navodila šoferjem glede dovoljene brzine na določenih cestah. Tov. Puklavec je prebral poročilo o delu komisije za progresivno nagrajevanje v kmetijsko-delovnih združenjih, ki predlaga, naj zadruge uvedejo skorden način dela.

Sprejeli so več sklepov. Rdečemu križu so priporočili naj prevzame vso skrb za Rubinovo mater v Ivanjkovcih, ki je pred nedavnim porodila trojčke. Otroci bodo deležni materialne oskrbe Rdečega križa in OLO. Vso skrb bodo posvetili zaščiti mater z 10 in več otroki. Skupščina je izglasovala nagrado za tov. dr. Kauklerja, ki je vsa leta po osvoboditvi kot edini zdravnik v okraju zelo vestno opravljal zdravniško službo. Ustanovili so odbor za izgradnjo ljudske oblasti in klub ljudskih poslancev, kateremu predseduje tov. Pirher.

nja, da je zaradi nizkega zaslužka bolje, če mlatilnica stoji brez dela in čaka »boljših časov«. Zdaj so le še redki taki, ki za svojo mlatilnico ne skrbijo dovolj.

Zivljenje na vasi se je spremenilo. Nova socialistična Jugoslavija je še ustvarila mnogo novega. Ne le, da je odpravila veleposestnike, danes je tudi nemogoče, da bi kdo nakupil zemljo in postal veleposestnik, ali si nabral mnogo denarja in postal kapitalist.

To ni nobena borba proti kmetom, kakor hočejo prikazovati nekateri, ki se čutijo prizadete in prikrajšane v svojih nekdanjih pravicah. Ne le, da država in oblast neče kmetom škodovati, temveč jim želi celo pomagati, da povečajo pridelek na svoji zemlji in to z manj dela in truda.

Naši kmetje med Mursko Soboto in Dolnjo Lendavo, kakor tudi drugod, so zadnja leta dobili elektriko. Predpriljska Jugoslavija jim tega ni mogla niti hotela dati. Daljnovod mnogo stane in kdo naj ga plača? Vsekakor imajo od daljnovoda Murska Sobot-Dolnja Lendava korist vasi ob njem, za katere stara Jugoslavija ni mogla storiti nič. Nova Jugoslavija ga je začela graditi kmalu po vojni. Po vaseh je že zasvetila elektrika kot prva pridobitev. Letos pa po vseh vaseh od Sobot do Fillovec brnijo mlatilnice na električni pogon. Tudi za pogon drugih strojev uporabljajo elektriko.

To pa ne koristi le lastnikom mlatilnic ampak kmetom, ki sedaj za mlačen ne rabijo drv. Električna stane približno le eno petino, kolikor bi bila vredna porabljenega drva za lokomotivo. Tako gre razvoj in napredek gospodarstva, kadar se ne gleda le na koristi posameznika, temveč na koristi skupnosti.

Na našem podeželju se uporablja elektrika. Ta napredek bo šel naprej in prinesel koristi tudi našemu podeželju. To pa nam kaže nove razmere, ki so se pri nas začele z novo Jugoslavijo. Gospodarski razvoj do prve svetovne vojne je prinašal koristi le posameznikom, zato so morali naši delovni ljudje iskati delo v tujini. Po osvoboditvi pa je v naši domovini gospodarski razvoj toliko porasel in se tako spremenil, da je dovolj dela za vse delovne roke.

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA OBMRŠKE OKRAJE

Štev. 32 — Leto III.

Murska Sobota, 16. avgusta 1951

Cena 5 din

V čast desetletnice JA

Sindikalne podružnice murskosoboškega okraja tekmujejo

Na plenumu Okrajnega sindikalnega sveta v Murski Soboti, ki je bil prejšnji petek, so razpravljali predvsem o kulturno-prosvetnem delu v podružnicah. Iz poročila Izvršnega Okrajnega sveta je bilo razvidno, da sindikalne podružnice niso bile dovolj delovne na tem polju. Odbori nekaterih podružnic niso dovolj razpravljali o teh stvareh na svojih sejah, zato ni nihče delal.

Kjer odbori sindikalnih podružnic niso delavni in ne pomagajo delavskim svetom, tam direktorji lahko delajo, kar se jim zljubi. Direktorji odpuščajo in nameščajo delavce brez vednosti delavskih svetov in sindikalnih podružnic.

Glavna naloga sindikalne organiza-

cije je predvsem analizirati delo delavskih svetov na svojih sejah ter jim pri pravilnem delu pomagati, na nepravilnosti pa jih opozarjati. Člani delavskih svetov in upravnih odborov morajo skrbeti za koristi vsega delovnega kolektiva, zato ima poslednji delavec in nameščenec pravico in dolžnost, da se zanima, kako delajo. K temu jih mora navajati sindikalna organizacija.

Odnos med direktorjem in delavskim svetom je označen v Zakonu o delav-

skih svetih in preko tega direktor nima nobenih pravic.

Nekatere podružnice kot na primer Kleparska delavnica, Železničarji ter Okrajna zveza kmetijskih združenj so delovne. Te podružnice so takoj sprejele tekmovalni načrt za tekmovalanje v čast desetletnice ustanovitve Jugoslovanske armade. Med seboj bodo tekmovala posamezne stroke kot kmetijci, trgovci, administrativci, industrijski, obrtni in ostale podružnice različnih strok.

Ameriška pomoč Jugoslaviji

V zadnjih dneh sta prispeli v reško pristanišče naši oceanski ladji »Slovenija« in »Bosna« ter ameriška ladja »Uiti Victory«. Parnik »Bosna« je pripeljal od ameriške pomoči v hrani 11.250 ton pšenice, motorna ladja »Slovenija« pa je pripeljala iz Amerike zadnjo pošiljko hrane iz programa ameriške pomoči Jugoslaviji, in sicer 4900 ton masti, 200 ton surovega masla, 1510 ton raznega materiala in 370 zabojev streptomicina in penicilina za naše medicinske ustanove. Ameriška ladja »Uiti Victory« pa je med drugim pripeljala 1993 ton surovega bombaža. Na potu so še ladje »Fen Victory« s 662 tonami bombaža, »Excellency« s 700 tonami loja, prav tako pa pelje 800 ton loja tudi naša ladja »Srbija«.

MARSAL TITO SE JE ZAHVALIL AMERIŠKEMU NARODU ZA POMOC JUGOSLAVIJI

Ob priliki prihoda zadnje pošiljke hrane iz programa ameriške pomoči Jugoslaviji, je maršal Tito sprejel na

Brionih ameriškega veleposlanika g. George Allena s soprogo, svetnika ameriškega veleposlanstva g. Richarda Allena in zastopnike ameriškega tiska v Jugoslaviji. Po pozdravu se je Maršal zahvalil v imenu vlade in narodov Jugoslavije vladi ZDA za pomoč, ki jo je poslala naši državi. Med drugim je dejal, da bodo naši narodi vedno znali ceniti razumevanje, na katero so naleteli pri ameriški vladi in njenem predsedniku gosp. Trumanu. »Medsebojna pomoč je najboljša pot, da se izognemo vojnemu spopadam in jih preprečimo,« je dejal v svojem govoru maršal Tito.

— * —
BENEŠKI SLOVENCI SE IZSELJUJEJO

Zaradi težkega gospodarskega položaja, v katerem živi slovenska manjšina v Italiji, zapuščajo večje skupine beneških Slovencev svoje domove in odhajajo na delo v tujino, predvsem v Francijo in Belgijo.

Madžarski vojaki napadli našo graničarsko karaulo pri Domanjševcih

Sedmega avgusta so na jugoslovansko-madžarski meji, 2 km severno od vasi Domanjševci v soboškem okraju, madžarski vojaki izvršili dva oborožena napada na jugoslovanske graničarje in na našo karaulo »Kaplivnik«. Ob 22. uri tega dne je pet madžarskih vojakov vkorakalo 150 metrov v globino jugoslovanskega ozemlja in začelo streljati na naše graničarje, ki so odgovorili na ogenj in prisilili madžarske vojsake k umiku. Eno uro in pol po tem incidentu je večje število madžarskih vojakov ponovno vpadlo na naše ozemlje pri karauli »Kaplivnik« in

pričelo s streljanjem in puškami streljati na karaulo. Naši graničarji so odgovorili na ogenj in ponovno prisilili madžarske vojsake k umiku z našega ozemlja. Po prenehanju streljanja je naša komisija na mestu vpadla našla 350 izstrelkov, ki so jih izstrelili madžarski vojaki.

Način, kako je bila ta nova provokacija izvedena, dokazuje, da je bila temeljito vnaprej pripravljena. Zaradi tega incidenta bo ministarstvo za zunanje zadeve vlade FLRJ podvzelo pri madžarski vladi energične korake.

Kmečke delovne zadrage so oproščene investicijskih dolgov v znesku 8 in pol milijonov dinarjev

Pretekli teden je Zvezna vlada FLRJ izdala uredbu o oprostitvi delovnih zadrug investicijskih dolgov. V uredbi je med drugim rečeno, da služijo za izgradnjo investicijskih objektov kmečkih delovnih združenj razen njihovih lastnih sredstev tudi sredstva, ki jim jih v ta namen dodeljuje država iz proračuna preko skladov za mehanizacijo. Nadalje se kmečke delovne zadrage oproste obveznosti, nastalih iz investicijskih gradenj. Obveznosti, ki so nastale iz posojil, ki so jih zadrage dobile preko bank, bo uredba država preko skladov za mehanizacijo. Investicijski objekti, ki so jih zgradile kmečke delovne zadrage iz investicijskih kreditov, kakor tudi investicijski objekti, ki jih bodo zadrage v bodoče zgradile iz proračunskih sredstev, ki jim bodo dodeljena potom skladov za mehanizacijo, se izroče kot splošna ljudska imovina kmečkim delovnim združenjem v trajno uporabo. Kmečke delovne zadrage pa so dolžne skladom za mehanizacijo polagati amortizacijske zneske za investicijske objekte, ki so jim dodeljeni v trajno uporabo, kakor to določa uredba. Zadrage pa niso oproščene investicijskih dolgov za nabavo živine in drobnih investicijskih sredstev. Te kredite bodo zadrage vrnille banki pod pogoji, pod katerimi so jih prejele.

Oprostitev kmečkih delovnih združenj investicijskih dolgov je v sedanjem trenutku velikega pomena. Država je s to uredbu oprostita kmečke delovne zadrage za nad 8 in pol milijarde dinarjev dolgov, pri čemer je vračunana tudi vrednost bonov. To je velikega pomena za nadaljnji napredek zadrug, za povečanje vrednosti delovnega dne zadrugnikov, obenem pa tudi za dvig njihove življenjske ravni. S to uredbu je zvezna vlada hkrati izročila zadrugam v trajno upravo in izkoriščanje

kot občo ljudsko imovino nad 14.300 popolnoma gotovih, skoraj 7000 nedograjenih objektov. Nedograjene zgradbe bodo zadrage dogradile s pomočjo države potom sredstev iz proračuna.

To je nov dokaz lahkovernosti, kateri so nasledili špekulantom, češ da bo država zadrage razpustila, kakšna pot je pred zadrugami.

Živinorejski odseki so izboljšali svoje delo

Ob letošnjih občnih zborih splošnih kmetijskih združenj, so si skoraj vse zadrage v Prekmurju ponovno vzpostavile živinorejske odseke, kateri so sicer obstojali tudi prejšnja leta, vendar pa večji del le na papirju. Tudi v dolnje-lendavskem okraju, kjer se kmetje pečejo v glavnem z živinorejo, so odseke postavili v vseh večjih zadrugah. Od 26 jih zaenkrat deluje le manjša številica in to v izrazitejših živinorejskih centrih. S strokovno pomočjo okrajnih živinorejcev pa bodo poživeli tudi ostale odseke, kjer si sami še ne znajo pomagati.

Trenutno stanje plemenske živine v okraju ni posebno rožnato. Odkupi zadnjih let so tu in tam šli tudi v živo pri rodovniški živini, vsled česar je danes pomanjkanje dobrega plemenskega naraščanja. Po dosedanjih podatkih so sprejeli v redovnik nad 450 goved, od česar je sprejeto manjše število tudi iz kmečkih delovnih združenj. V prihodnjih mesecih bodo nastavili v vseh zadrugah redovniške knjige in molžno kontrolo.

Mlatiči in mlatilnice na električni pogon

Pred 60, 70 leti so si mnogi revnejši kmetje iz Prekmurja služili vsakdanji kruh kot mlatiči po sosednjih madžarskih krajih pri premožnih kmetih. Ze ob žetvi so si uredili cepe in šli na pot ter se vračali v jeseni. Ob povratku so s seboj pripeljali žito, ki so ga pri mlačvi zaslužili, ker so plačilo prejeli v zrnju. Takrat še ni bilo slišati brnenja mlatilnic kot danes.

V preteklem stoletju pa so začele rasti velike tovarne. V teh tovarnah so ustvarjali mnoge nove stroje, ki jih do takrat svet ni poznal. Izdelovati so začeli tudi velike mlatilnice, ki so izpodrivale mlatiče. Nove mlatilnice so najprej kupili veleposestniki, veliki pridelovalci žit. Ti so imeli denar, — kajti mlatilnica je bila draga — ta pa je bil v mlatilnici dobro naložen, ker se je iz dobička visoko obrestoval.

Koliko rok je zamenjala mlatilnica in koliko manj časa so rabili za mlačen? Kizalo je, da mlatilnice prinašajo boljše življenje kmetom in poljedelskim delavcem.

Mlatilnice so imele tudi slabo stran: izpodrinile so pridne in krepke roke mlatičev. Ti so vedno manj rabili cepi, zato so se spraševali, kje naj si v bodoče služijo vsakdanji kruh. Prejšnji gospodarji so jih zaradi mlatilnic rabili vedno manj. Stroj je postal pomočnik le nekaterim, druge pa je pehal v še večjo bedo, ker jim je jemal delo. In v takratni državi ni bilo nikogar, ki bi to popravil. Ker mali kmetiči in oni brez zemlje niso mogli najti dela doma in v sosednjih madžarskih krajih (ko je Prekmurje bilo še pod madžarsko oblastjo pred prvo svetovno vojno), so ga šli iskati v tuji svet, celo v Ameriko.

Čeprav so v začetku ljudje sovražili mlatilnice, so tudi v ravninskih obmurske kraje kmalu prišle. Skoraj v vsaki vasi je bil kak premožnejši človek, ki jo je kupil in potem mlatil po vrsti vsem gospodarjem v vasi. Ko so se prepirali, da z mlatilnico omlatijo mnogo hitreje, so jo tudi mali kmetje sprejeli. S cenami mlatilje le še rž za pokrivanje streh.

Stroj je zmagal, kakor vedno. Ker pa so ga le posamezniki izkoriščali v svojo korist, splošna beda ni bila odpravljena niti zmanjšana. Korist so imeli predvsem večji posestniki, ker je mlačen bila cenejša, in lastniki mlatilnic, ker

so dobro zaslužili. Mali kmetje ali ljudje, ki brez zemlje pa so se morali razkropiti po svetu. Nekateri so se še vračali, drugi pa so za vedno ostali v tujini, kjer so njihovi otroci včasih pozabili celo materinski jezik.

Stroji so pospešili prehod zemlje iz rok v roke, menjali so se lastniki, uresničevali so se »svetopisemske besede«: kdor ima mnogo, se mu še doda, kdor ima malo, pa se mu še to odvzame, — premožnejši so bogatejši, reveži pa so propadali. Ker jih lastno gospodarstvo ni moglo preživljati, so morali še od tistega malega odprodajati.

Pri tem pa se ni dalo nič spremeniti, ker tak je bil zakon, ki je takrat vladal, zakon kapitalizma, ki pravi: vsak lahko zasluži in se bogati, kolikor more. Da, vsak — toda sreča ni bila vsakemu naklonjena, kar so se lahko prepirali. Kdor koli si je hotel pomagati s poštenim delom, ni uspel. Vsi pa niso mogli izkorističati, ker je nekdo moral biti izkoriščen. In teh je bilo največ.

To nam potrjuje vsa doba do druge svetovne vojne. Beda je bila včasih manjša, včasih večja, kakršna so bile razmere v svetu. Ko je bilo povsod hudo kot v veliki svetovni krizi, takrat naših delavcev niso rabili. Zato je bilo pri nas najhujše, ker so tudi ti morali jesti in se oblačiti. Če so kje rabili delavce, kakor v Franciji. Nemčiji in drugod, so naši delovni ljudje bili vedno pripravljeni iti. Toda z zaslužkom, ki so ga mnogi prinašali, splošno siromaštvo ni bilo odpravljeno.

Razmere v predprilski Jugoslaviji so bile take, da je vsak videl le sebe in se boril za lastno korist na škodo drugih. Mlatilnice so se množile. Pa ne zato, ker bi lastniki mlatilnic želeli ljudem dobro, temveč predvsem zato, ker so dobro zaslužili.

Ljudska revolucija, ki se je razvijala v borbi za osvoboditev, je mnogo spremenila. Veleposestniki so bili razlašeni, toda mlatilnice so ostale. Njihovi lastniki pa niso povsem neomejeni kot včasih. Mlatilnice morajo služiti koristim skupnosti, ne le svojim lastnikom.

To je povzročilo nekatere sitnosti in nesporazume, ki pa niso bile nepremostljive. Prvo leto po vojni so nekateri stari lastniki mlatilnic bili mne-

Sirili bomo resnico! „V Prekmurju bo revizija agrarne reforme“

Domovanje v novi domovini prepleta pestro življenje, polno smelih podvigov naših ljudi, novih stvaritev in naporov. Vse za lepše življenje bodočih pokolenj! Poglejmo v naše vasi. Videli bomo, da se v vrtincu starega poraja novo, s porodnimi krči prebujajoče življenje. Nova oblast, zadruge, združeni domovi, kultura, zavest... Kdo bi vse naštel?

Da! Marsikaj je ostalo nezapisanega in prepisane pozabi. Tam v Selcah so kmetje ustanovili zadruge, v Grabah je vaška mladina stopila na oder, drugod so frontovci zgradili združni dom. Kmečki človek si z žuljavimi rokami piše usodo. Vse kar je ustvaril, je materialna resnica zoper tiste, ki nas še danes obkrožujejo in nam mečejo polena pod noge. Kdo je ta sovražnik naših ljudi? Prav dobro vedo.

Vsaka beseda, zapisana v stolpe našega tiska, je možata izpoved graditeljev. Prenekatere človeke je zaželelo, da se v tiskovni pisarni, s katerim se danes kramlja. O tem? To ni težko uganiti. Mnogo je našel v njem! Spoznal je kopače črnih revirjev. Lito, železo, kmetijske, mladinske proge, vseh gradbišč, ki so prava delovna mravljišča. Kako je vesel, če najde domačo novico, vest, reportažo... Radovedno pobrska po vrsticah, ki opisujejo tisto, kar sam doživlja in posejba. Je pa tudi dober sodnik! Kaj kmalu poišče, esnico, ki jo je zapisal nepoznani dopisnik. Pa če koga resnica osvrkne? „Nič zato!“ poroče naš bralac. Poštena kritika vzgaja, bodri, odpravlja slabosti.

Pred naše bralce stopajo dopisniki, ki jih čisto srečamo v našem tedniku. Tudi preko radijskega napovedovalca radi spregovorijo kleno besedo. Zai jih je doslej bilo premalo. Le tu in tam se je kdo oglašil s pismom na našem uredništvu. Pa se mu je prvič posrečilo. Z prvo objavljeno vest ga je vzpodbudila! Potem se je navadno pogosto oglašal. Muhit, Trstenjak, Slana, kdo bi vse naštel. Bralci so jih v našem listu večkrat srečali. Pišejo vesti iz naših krajev in oddaljenih zasebkov. Pomagajo, da je naše glasilo čim bolj pertre in vabljivo za Vas, bralce.

Pa je prišla v pisarno okrajnega frontnega odbora v Ljutomeru tovarišica Spurova, znana književna delavka. S tehničnimi predlogi je stopila k sekretarju. Kako izboljšati delo naših dopis-

nikov? O naših ljudeh je treba več pisati. Če se bomo dopisniki povezali, ne bodo šli važnejši dogodki v pozabo. Zapisali jih bomo in razgrnili pred bralce, izročili bodočnosti, v kateri se bo vsak ozrl nazaj na težko prejšnjo pot. Vse te misli so se strnile v predlog...

Ustanovimo klub dopisnikov! Kmalu so sklep uresničili. Ustanovni sestanek je bil dokaj živahen. Devetnajst tovarišev je prišlo in vsi so rekli, da se bodo večkrat zbrali. No, klub brez vodstva bi bil mrtvo drevo. V odbor so izvolili najboljše dopisnike. Pa pravilnik! To je nekakšen zakon za vse klubske tovariše. Naši dopisniki ne bodo samo plačevali članarino! Izglasovani pravilnik jim je naložil težko breme: za Vas bralce bodo pisali o dogodkih in življenju naših Preklov Seveda so dobili pravico, da pred javnostjo tolmačijo Vaše želje. No, malo potrpljenja, saj bodo kmalu potrkali na Vaša vrata. Torej so med Vami živeči ljudje!

Na zadnjem posvetu so dopisniki močito rekli: Tekmujmo! Desetletnica naše Armade ne sme mimo nas! Deževali so predlogi: „Kdo bo poslal več prispevkov?“ Malce so se spogledali in že glasovali Sprejeto! Oglašil se je tovariš iz Ljutomer: „Meni se zdi, da to ni dovolj. Uredništva gledajo tudi na kakovost prispevkov.“ Prav je tako! Tudi dopisnik „Ljudskega glasu“ iz Mote ni mogel molčati: „Ne bi bilo slabo, če bi priznali po deset točk tistim tovarišem, ki bodo napisali najboljše prispevke o zadrugstvu, kmetijstvu, lokalnem gospodarstvu naših Fronti, kakšno šaljivo in najbolj zanimivo novico.“ Na „Ljudskem glasu“ bodo takšnih prispevkov veseli. „Bomo poslali!“ Prav je, tovariši, toda ne pozabimo na najboljšo kritiko gledaliških predstav in nastopov kulturnih skupin, je pristavil Strežentinc. Velja, 15 točk ji priznamo! Skoraj so končali, ko se je oglašil tovariš iz Velic: „Kaj pa novi naročniki za lokalni tednik?“ Vidiš ga zlonika, skoraj bi pozabili. Pa so prisodili točko za vsakega novega naročnika. Posrečen predlog!

Pet mesecev bodo tekmovali. Poiskali bi si tekmece, morda v Radgoni, Lendavi, Murski Soboti... Toda, kaj? Tam še dopisniki niso organizirani, zbrani v klub. Nič zato! Pa jim Ljutomerčani dajo vzgled, ko kličejo našim bralcem: „Na veselo svidenje v „Ljudskem glasu.“

Tako govorijo nekateri ljudje, ki jih je agrarna reforma prizadela, ali so jih prizadeli ukrepi ljudske oblasti o razlastitvi. Ti si želijo, da bi se res izvršila revizija agrarne reforme. Celo več, želijo si in nekatere je ta želja celo prepirala, da se bo to res zgodilo in da se bo povrnilo slepo staro življenje, ko so lahko neomejeno gospodovali.

K takemu mišljenju jih je privedlo napačno pojmovanje naše vedno večje demokratizacije državne uprave in gospodarstva. K takemu mišljenju jih je privedlo napačno pojmovanje o sprostitvi trgovine in ukinitve obvezne oddaje nekaterih pridelkov.

Mnenja so, da je že prišel čas, ko te svoje pobožne želje, ki so jih doslej prikrivali, lahko povedo glasno in po svoje kot „glas ljudstva“ spravijo v zahteve. Pri tem računajo tudi na „pritisk z zapada“, kateremu bi se po njihovem pojmovanju naša oblast morala vsekakor vdati.

Značilno je, da te govorice širijo ljudje, ki so blizu župniščem, predvsem evangeliziranim. V Bodoncih vedo na primer povedati, da se bo šolski upravitelj moral izseliti iz šole, ker bo tam zopet stanoval kantor. V Salovcih pa je nekdo (kdo?) že celo v časopisu (v katerem?) čital „uredbo vlade“, da je agrarna reforma razveljavljena, kakor tudi vse razlastitve. Vse šole, ki so bile včasih, bodo postale zopet cerkvene last in v šolskih stanovanjih bodo stanovali kantorji (organisti), učitelji pa se bodo morali izseliti in stanovati drugje. Salovci so povsem na drugem koncu okraja kakor Bodonci in je težko verjeti, da bi se istočasno na obeh mestih pojavile take govorice slučajno, pač pa se iz tega da sklepati, da jih nekdo načrtno širi.

V Bodoncih imajo cerkveni očetje pač vzrok in tudi povod za take govorice, saj se že tri leta tepejo za šolo v Strukovcih. Razlastitvena komisija pri okrajnem sodišču v Murski Soboti je izdala že tri odločbe. Na vse tri se je evang. cerkvena občina v Bodoncih pritožila in z raznim dokazovanjem uspeša, da jih je okrajno sodišče v Mariboru razveljavilo. Zadnje 20. julija 1951.

Jasen odgovor na to pa je dalo ljudstvo samo. 15. julija 1951 je bil množični sestanek vseh prebivalcev, katerih otroci obiskujejo šolo v Strukovcih. Na tem sestanku so ljudje zahte-

vati, naj se šolsko poslopje s pritliklami, dvorišče in vrt da v last tistim, katerim služi. Ljudje se pač zavedajo, da je šola potrebna njim in njihovim otrokom, ne pa cerkveni občini. K šoli pa spada tudi dvorišče in šolski vrt, ki naj služi v učne namene.

Ljudje niso gledali samo uredbe o šolskih vrtovih, če ta predpisuje, da se sme šoli dodeliti 24,5 ali 25 arov zemlje, ampak so našli tudi Pravilnik vlade FLRJ (Ur. list FLRJ št. 24 z dne 16. maja 1951), ki pravi, da so KLO dolžni prosvetnim delavcem na vasi preskrbeti in dodeliti primeren kos zemlje za pridelovanje zelenjave, da se jim izboljša njihovo gnotno stanje; dočim se je okrajno sodišče omejilo samo na uredbo o šolskih vrtovih.

Prebivalci tudi vedo, da je pri šoli potrebno stranišče; če ga ni, pa ga je treba zgraditi. Toda kakaj bi gradili novo, če so stranišče za te potrebe že zgradili, saj to ne bi bilo niti v skladu z varčevanjem. Okrajno sodišče je pa menda tudi to prezrlo, kar je razvidno iz zadnje odločbe razlastitvene komisije pri okrajnem sodišču v Murski Soboti, ki v svoji utemeljitvi pravi: „Kar pa se tiče ugovorov s strani evang. občine, je komisija mnenja, da je nujno potreben sadovnjak kot vrt, ki naj služi v šolske namene, saj ne presega dopustne velikosti šolskega vrta 25 arov zemljišča. Vrtu tega pa bo šolsko vodstvo prisiljeno, da na tem zemljišču zgradi še prostor za dvoranico ter stranišča, kar v tej razlastitvi do sedaj ni obseženo, tako da se bo z zgraditvijo teh objektov površina vrta znatno zmanjšala.“ Odločba je izdelana na podlagi sklepa okrajnega sodišča in kljub temu jo je okrajno sodišče z omejenim sklepom ponovno razveljavilo na pritožbo evang. cerkvene občine v Bodoncih, ki jo zastopa dr. Rosina, odvetnik v Murski Soboti.

Učitelji je potrebno tudi stanovanje. V šolskem poslopiju v Strukovcih je stanovanje, v katerem pa stanuje kantor (organist) evang. cerkvene občine v Bodoncih, ki hodi iz Strukovcev orglat v Bodonce. Ali ne bi bilo dovolj primerno, če bi evang. cerkvena občina našla za svojega kantora stanovanje v Bodoncih? Odločba o razglasitvi namreč ne predvideva razlastitve stanovanja ampak samo učilnico.

Da je upravičenost ljudi po razlastitvi in odvzemu šole cerkveni občini utemeljena, dokazuje tudi zgodovina šole. Zgrajena je bila 1866 in 1867. K prvotnemu poslopiju je bila 1904. leta dograjena nova učilnica. Šola so gradili vsučenici iz vasi Strukovci, Skakovci in Puzevci, kar evang. cerkva občina v svoji prvi pritožbi z dne 22. avgusta 1947 tudi priznava. Do 1919 je tudi v zemljiški knjigi knjižena kot evang. šola v Strukovcih, kjer so takrat šole bile verske in v teh krajih so pretežno evangeličani. Lastniki pa so bili ljudje omenjenih treh vasi, ki so jo gradili. Šele leta 1919 je izvršen v zemljiški knjigi prepis lastništva, po sklepu seje Evang. cerkvene občine v Bodoncih z dne 12. jan. 1919 in je lastnik šole postal Evang. cerkvena občina Bodonci, filiala Strukovci. Ljudje v Puzevcih trdijo, da so takrat, po prvi svetovni vojni gotovi ljudje izrabili nejasen položaj in prepis storili brez njihove vednosti. Njih se namreč sklep evang.

vin, da je ne bi kdo ponoči izpraznil. Za ta lokal plačujejo okrog 400 dinarjev mesečno.

V Dokležovju je težko najti primeren lokal za trgovino. Pa ni res! Dokležovčani so sezidali lep združni dom, ki pa je še v surovem stanju. Ali ne bi lahko uredili tu prostor za trgovino? To jih ne bi stalo preveč truda. Saj so že začeli urejevati prostore za KZ, pa so prenehali z delom. Ali je res tako težko priti do tistih nekaj tisočakov, ki bi bili potrebni za dograditev prostorov za KZ? Verjetno ne! Pač pa kaže, da v Dokležovju ni nikogar, ki bi se zavezal za to.

cerkvene občine nič ne tiče in ta brez njihove vednosti in pristanka ni mogla ničesar sklepati, ker oni ne spadajo v faro Bodonci, in svojo lastnino zahtevajo nazaj, kar bi se z razlastitvijo stvarno tudi zgodilo.

Se več, odborniki bivšega krajevnega šolskega odbora znajo tudi povedati, da so svinjaki, stranišča in ograja okrog šole bili grajeni iz proračunskih sredstev takratnega krajevnega šolskega odbora in s prostovoljnimi delom vaštanov. Samo za svinjake, za katere evang. cerkvena občina trdi, da so last kantona, so dali 22.000 din.

Iz vsega tega sledi, da je zahteva ljudi po razlastitvi in odvzemu šole cerkveni občini opravičena.

Cudno pa je, da nekateri ljudje še nasedajo hujšakem. Predvsem čudni so oni, ki so 15. julija prišli na sestanek, oziroma po sestanku v pisarno na KLO v Puzevcih z gospodom Bakom-jem in tam začeli zagovarjati njegove interese. Ali se ti niso nikoli vprašali, zakaj ljudska oblast gospodu Bakoku po osvoboditvi, pri tako velikem pomankanju učiteljstva, ni zaupala vsojže naših najmlajših in zakaj je še danes brez učiteljske službe? Zdi se, da to vedo, sicer ne bi umaknili svoje zahteve, ko se jih je vprašalo, če želijo, da se njihove zahteve vnesajo v zapisnik.

Naše ljudstvo se zaveda pridobitev NOB, zaveda se svojih pravic, zaveda da ima oblast in to ljudsko oblast, ki bo znala braniti koristi ljudstva tudi v bodoče.

Ljudstvo bo znalo braniti svoje koristi, tega naj se zavedajo tudi oni, ki širijo govorice o reviziji agrarne reforme; to bosta morali upoštevati Evang. cerkvena občina v Puconcih in Evang. cerkvena občina v Murski Soboti, katerima je menda dal vzpodbudo za pritožbo zoper razlastitev primer v Strukovcih.

Zahteve ljudstva pa bo gotovo upoštevalo tudi Okrajno sodišče v Mariboru.

V KESONGU NOBENIH USPEHOV

Po večdnemv prenehanju pogajanj v Kesongu zaradi severnokorejskega incidenta, so v petek spet začeli s pogajanjmi za premirje v Koreji. Do nadaljevanja pogajanj je prišlo potem, ko sta severnokorejsko in kitajsko poveljstvo zagotovila, da bosta spoštovali nevtralnico cono okrog Kesonga. Vendar na seji niso dosegli nobenih pomembnih uspehov. Kitajski in severnokorejski predstavniki so izjavili, da ne bodo odstopili od svojih zahtev in želijo, da bi se demarkacijska črta nahajala ob 38. vzporedniku, s čimer pa ne soglašajo združeno poveljstvo.

POGAJANJA V TEHERANU

O pogajanjih v Teheranu med perzijsko in britansko delegacijo imamo prav malo poročil, kajti o poteku pogajanj obe sporni stranki le malo poročata. V kolikor govore poročila o tem, se vidi, da je Perzija za Veliko Britanijo precej trši oreh, kakor so v začetku mislili. Med britansko in perzijsko delegacijo je še precej nerazrešenih vprašanj, med drugim tudi vprašanje priznanja za ladje-cisterne. Perzijski parlament pa je pooblastil Mosadikovo vlado, da sklene z ameriško banko sporazum o posojilu 5 milijonov dolarjev. Perzija bi to posojilo vrnila v 15 letih in zanj kupovala samo ameriško blago.

KONČANA PREISKAVA O UMORU KRALJA ABDULAH

V Jordaniji so končali preiskavo o umoru kralja Abdulaha. Pri umoru je sodelovalo deset oseb, od katerih bodo osmim sodili pred posebnim vojaškim sodiščem, dva obtožena, in sicer guverner Jeruzalema, Abdulahmet Tel in bivši minister Musi Ahmeduel Ajubij, pa bosta sojena v odsotnosti, ker se nahajata v tujini.

Naši čitatelji pišejo...

Od naših naročnikov in čitateljev večkrat dobivamo razne dopise. V priloženih pismih prosijo naše uredništvo, da bi jih objavilo. Mi bomo po možnosti ustregli vsakemu, vendar opozarjamo, da naj bodo taki dopisi kratki in resnični. Vsak dopisnik odgovarja za resničnost stvari in podatkov, ki nam jih pošlje, zato mora z dopisom poslati tudi svoj točen naslov. Njegovega imena pa ne bomo objavili v časopisu, če ne bo tega sam želel.

V rubriki „Čitatelji pišejo“ bomo objavljali predvsem kritične dopise, kjer bomo včasih dali svoje mnenje in nasvet za rešitev problema. Seveda bomo dopise po potrebi popravili, dolge pa krajšali. Zato ni

najvažnejše, da napišete lepo — to bomo že oblikovali —, temveč da napišete resnico ter da stvari opišete razumljivo.

Poleg tega želimo po naših vaseh in mestih upoštevati poročevalsko mrežo. To bi bili poročevalci, ki bi nam poročali vse važnejše dogodke iz svojega kraja. Ni važno, če bodo ti znali lepo pisati, dovolj bo, če nam bodo poročali hitro in resnično, pa čeprav v domačem narečju. Takim poročevalcem pa bomo dajali denarne nagrade, katerih višina bo odvisna od njihovega dela in truda. Vsi, ki se za to zanimajo, naj nam čimprej sporočijo, pa jim bomo poslali podrobna navodila.

Uredništvo

Ali je tak človek vreden biti v združnem odboru?

Iz Zenavej pišejo, da si je lansko leto njihova kmetijska zadruga pod vodstvom takratnega predsednika Viljama Sebianiča kupila mlatilnico z lokomobilo, ki pa je letos povzročila mnogo prahu. Se preden so z mlatilnico začeli mlatiti, nekateri večji kmetje s predsednikom krajevnega ljudskega odbora, Jozefom Balekom, niso bili zadovoljni z njo in so razširjali govorice, da je mlatilnica slaba, ker ne mlati dobro. Tudi pozneje pri mlačvi so nadaljevali s takimi govoricami, čeprav so z mlatilnico zadovoljni vsi, ki so z njo že mlatili.

Ker so se ljudje prepričali o resnici, so se začeli spraševati, zakaj so nekemu potrebne take govorice. Ponekod so se celo skregali, ker so eni trdili, da je mlatilnica dobra, drugi pa, da ni. Kljub temu so z mlatilnico mlatili naprej. Nezadovoljnost — 12 po številu — pa so poslali na okrajni ljudski odbor prošnjo, naj se jim dodeli Balekova mlatilnica iz Lucove, da bodo z njo mlatili, ker njihova ni dobra. Ker pa niso dobili odgovora, je Jozef Ba-

lek napravil drugo prošnjo, v kateri je navedel kot prošilce vse, ki še niso zmlatili, med njimi celo predsednika zadruge. Zato je prišla komisija, ki je 30. julija ugotovila, da navedbe v prošnji niso resnične, ker je mlatilnica sposobna za mlačev in mlati pravilno.

Zato se ljudje sprašujejo, kje so vzroki tega odpora proti združni mlatilnici in če je tak človek vreden, da je v združnem in ljudskem odboru. Prav mislijo, ko pravijo, da ne spada

Ali to v Dokležovju ne bi bilo potrebno?

Ce te pot zanese v Dokležovje, se ne pozabi ustaviti v trgovini KZ. Kupi si škatlico vžgalic in si mimogrede ogled prostor, kjer je nameščena trgovina KZ. Takoj boš ugotovil, da je ta prostor verjetno nekoč služil za klet. Nič te naj ne preseneti, če boš slišal: „V Dokležovju so okradli KZ.“ To ni nič čudnega, saj vrata z lahkoto odpreš, pa če so še tako dobro zaklenjena. Zato poslovođa KZ spi menda kar v trgovini.

PRVI STRELOVOD

Nad Muro so se dvigali grozeči, črni oblaki. Med njimi so švigale svetle, ognjene kače in povzročale močno grmenje, ki je bilo v začetku zamolklo, kot bi valil sode, pozneje pa vedno močnejše in ostreje.

Taki pojavi so skoraj vedno prinašali hudo uro: točo, nalive ali vsaj vihar, ki je prevrnil vse, kar je dosegel nezavarovanega, in streljo, ki je tudi povzročala škodo ali celo nesrečo. Če že ni bilo smrtnih žrtev ali požara, so ostala za spomin polomljena drevesa, ki jih je razkrala strela iz oblakov.

Takih dreves si dolgo ni upal nihče posekati, ker so ljudje pripovedovali, da ob udaru strele zadene v drevo posebno trd kamen, ki ga razkolje, nato pa se zarije v zemljo med korenine. Zato ni upal nihče tako drevo izkopati, kjerkoli ga je odžagal na štoru. Tako streljo, ki je drevo le razkrala, so imenovali vodeno streljo. Ognjena strela pa je sestavljena iz samega najhujšega ognja, zato vse, česar se dotakne, zažge.

Tako so pripovedovali vaščani deset in desetkrat; ob vsaki nesreči ni razklanen drevesu so ponavljali in vedno enako. Zato so bili prepričani, da je res tako in so se strle bali.

Ceprav so vedeli, da strela zadene tudi v hišo, prileti skozi dimnik ali kjer si že bodi tudi v sobo, če že prej ne zažge hiše, so se ob grmenju in šviganju strel zapirali v hiše, mnogi zastirali okna s prti ali rjuhami ter glasno molili, naj jih bog in sveti Florijan ob-

varujeta strele, svetega Elijo pa so prosili, naj se ne vozi blizu njihove hiše, da ne bodo iskre, ki se pri hitri vožnji krešejo pod kolesi njegovega voza, zadene v njo. Ob vsakem blisku, ki je prodril skozi zastrto okno, so se med molitvijo še križali ter prosili boga in sveto devico, naj streljo, ki se je sprožila prav pri tem blisku, pošlje v kako gomilo na polju, kjer ne bo naredila škode.

Tako je bilo vsakikrat in tako je bilo tudi ta dan skoraj v sleherni hiši v mali ravninski vasi, ki ni imela cerkve. Ne šole, niti občinske pisarne. — Kljub temu so vaščani skoraj redno vsako nedeljo obiskovali pol ure oddaljeno cerkev, kjer so bogo potožili svoje gorje in ga ob enem prosili za dobro letino ter druge stvari, ki so jih rabili pri hiši. — Le najbolj pogumni so upali ostati pod kozolci, kjer so mahali z desnicami, ko so se križali, ker se je pogosto bliskalo. Črni, grozeči oblaki so že pripluli nad vas in prve debele kaplje so orosile zemljo.

V vasi je bilo tudi nekaj „smrkavcev“ — tako so jih psovali ljudje — fantov, ki starih resnic niso spoštovali tako sveto kot njihovi očetje in dedi. Ti niso verovali v vsa ljudska izročila in so ob hudem vremenu tičali rajši kje v hlevu ali kozolcu, da jim ni bilo treba v hiši moliti. Pokrižali pa so se le pri najsvetlejšem blisku in najhujšem gromu, ko so se jim desnice nevede in nehote, iz strahu dvignile same

k čelu, kakor vsem ostalim vernim vaščanom.

Kaj pa naj bi bili pošteni vaščani sicer delali? O gromu in strelji so vedeli le toliko, kolikor jim je povedal gospod župnik na prižnici, da je vse to božje delo in moč, ker brez božje volje ne pade niti las s človeške glave. In kolikor so pripovedovala ljudska izročila, med katerimi se je pripovedovalo mnogo tudi o čarovnicah, pesnjah in podobnih strahovih. Čeprav so vsa ta izročila temeljila na preteklosti, ki so jih doživeli očetje ali dedi — tako se je pripovedovalo — in le redko kdo nekaj sam, so brez ugovaranja verjeli vse.

Tako prastaro življenje v vasi je zmotil Sumenjak. Priženil se je na majhno kmetljo, bil pa je kot nalašč za trgovca, zato je že prvo leto odprl majhno trgovino. Po nekaj letih je iz trgovine zrastle trgovina v veliki zidani hiši, ki jo je med tem zgradil. Ravno ta hiša pa je povzročila vaščanom in njemu mnogo skrbi.

Ceprav so verni vaščani razglasili Sumenjaka za brezbožnika, se je tudi on ob blisku pokržil. Stal je v kuhinji ob nezastretim oknu in zrl v ognjene niti, ki so se zapletale in razpletale med črnimi oblaki. Bil je hudo zaskrbljen. Četudi ni verjel v vsa ljudska izročila bogo ni odrekal njegove moči. Bil je protestant, toda bil je prepričan, da tudi njihov bog skrbi za vsak las na človeški glavi.

Ker pa je bil trgovec, in to strasten trgovec, ki si je poleg trgovine želel še marsikaj drugega, je želja po bogastvu večkrat premagala strah božji. Zato je

v svojo cerkev hodil bolj poredko z izgovorom, da je predeleč. Kadar je v nedeljo imel kako delo ali opravilo, ni utegnil spomniti se na cerkev. (Verjetno se ne bi spomnil niti takrat, če bi cerkev bila blizu ali če bi bil kakke druge vere.) Ob tem gmenju pa mu je bilo hudo, da se ni večkrat potožil bogu in ga zaprosil, da se ne bi jezil nanj.

»Zakaj ne moliš?« ga je vprašala žena, ko se je ozrla po njem in je opazila njegovo raztresenost in nemirnost.

»Saj molim,« se je zlagal; nato se je hitro pokržil, da bi res molil.

»Bog nas lahko kaznuje.«

»S streljo nas že ne bo,« jo je prekinil mož in jo prepričeval kot že stokrat: »Možster mi je sveto zatrieval in celo dal garancijo: dokler bo streljovod na hiši, strela ne bo poškodovala hiše...«

»Božja moč je večja od človeške,« je vzdihnila žena in molila naprej šepetaje premikajoč ustnice. Strah pred kaznijo jo je silil k temu.

Sumenjak se je še enkrat pokržil in začel moliti »očenaš,« pa mu ni šlo. Po ušesih so mu brnele preroške besede, čeprav jih je izrekla le njegova žena: božja moč je večja od človeške.

Kaj naj stori? Saj ni hotel žaliti boga, niti ga omejevati pri njegovi moči, ko je zidal hišo. Moral jo je čimprej sezidati, ker v stari leseni hiši ni bilo prostora za primerno trgovino. Da bi se do zime lahko vselil, je moral delati tudi ob nedeljah. To so bili njegovi grehi, zaradi katerih so mu vaščani tako hudo zamerili.

Sumenjak kvari mladino,« so govorili vaščani. »Odkar dela ob nedeljah,

Iz Murske Sobote

Kolodvorska ulica bo kmalu tlakovana

Murska Sobota je v primeri s sosednimi okrajnimi mesti Doljno Lendavo, Radgono in Ljutomerom največje mesto. Zato se je marsikomu čudno zdelo, kako to, da soboške široke ulice niso tlakovane, medtem ko Dolnja Lendava in Radgona imata vsaj nekaj tlakovanih.

Kot mesto se je Murska Sobota začela razvijati predvsem v stari Jugoslaviji, medtem ko sta ostali mesti takrat imeli že nekaj tlakovanih ulic. Hiter razvoj Sobote ni dopuščal vsega obenem in ni bilo ljudi, ki bi se za to dovolj zavzeli ali pa ni bilo kreditov. Sicer so zadnje leto pred vojno uvedli novost, ko so po sredi sedanje Titove ulice pred sedanjim Trgom Zmaje in postopoma Okrajnega ljudskega odbora postavili kamne, ki so razmejili ulico za promet v vsako stran. Tlakovali pa je niso niti asfaltirali, čeprav je bila blatna.

Šele letos so pristopili k tlakovanju ulic, in sicer najprej Kolodvorske. Večji del ulice je že tlakovan, le na odseku bolnišnice pa do kolodvorskega poslopja še polagajo kamnite kocke.

Tudi v Soboti je kruh v prosti prodaji

Zadnje dni prodajalne kruha v Murski Soboti prodajajo kruh v prosti prodaji po 30 din kg. Kruha je dovolj na nakaznice in po prostih cenah, čeprav so se v začetku potrošniki bali, da ga bo zmanjkalo in so v jutro, še preden so odprli prodajalno, čakali v gruč. Nizke cene kruha v prosti prodaji pa vplivajo na padec cen moke in žita, kakor tudi ostalih živilskih potrebščin.

Nove menze in prehrana

S 1. avgustom so v Murski Soboti upostavili enotno gostinsko mrežo, ki nudi hrano abonentom, kateri so se doslej hranili po raznih menzah. Ta novost je nekatere abonente presenetila, pa so se kmalu prepričali, da je nov način prehrane boljši od dosedanjega. Mesečna cena je sicer nekoliko višja od dosedanje, zato pa si abonent lahko izbira kosilo in večerjo po jedilnem listu. Vsa jedila se računajo po prosti ceni, abonent pa jih plača s posebnimi boni, ki jih je prejel takrat, ko se je aboniral, to je ko je oddal živilsko nakaznico in plačal 1500 dinarjev.

Iz drugih obmurskih krajev

Strelna zažgala hišo

5. avgusta okrog 15. ure je med hudim neurjem udarila strelna v stanovanjsko hišo Ivane Rajšp. Hiša je zgorela. Vaščani so komaj obvarovali pred ognjem sosednja s slamo krita poslopja. Škoda znaša nad 100.000 din. Hiša je bila zavarovana, vendar le za malenkosten znesek, zato je lastnica utrpela veliko škodo.

Vinogradniško gospodarstvo Kapela je letos prodalo nad 80.000 cepljenk

Gornjeradgonsko vinogradniško gospodarstvo Kapela je doseglo lepe uspehe pri gojenju trsnice. Poleg domačih potreb so letos prodali še 80.000 cepljenk zadrudniški skladišč v Ptuj, Ljutomeru in Radgoni za potrebe zadrudnih vinogradov. Za dosežene uspehe pri vinogradniškem delu so razglasili 11 udarnikov, med katerimi je trinajstletni Ivan Ivanič, ki je presegel normo 123%, Jožefa Ivanič je presegla za 122% in Jože Perša za 121%.

Borba proti tuberkulozi

Svet za ljudsko zdravstvo Okrajnega ljudskega odbora Radgona je poskrbel, da bo v radgonskem okraju pregledano vse prebivalstvo nad 15 let staro.

mladina ni več tako pobožna kot prej. Fantje se sicer gredo ob nedeljah v cerkev, toda mnogi je znotraj ne marajo pogledati, le okrog cerkve postopajo.

Ali je to pohujšanje v resnici povzročil Sumenjak, ali so nekateri fantje že prej postopali okrog cerkve, ni nihče ugotovil. Ko je Potočna Marica povedala, da ji je sedemnajstletni sin odgovoril, ko ga je hotela natepsti, ker pri nedeljski službi božji ni bil v cerkvi: »Sumenjak ne hodi v cerkev, pa je kljub temu bogat; naše molitve pa nič ne pomagajo,« so vaščani bili prepričani, da je tega kriv Sumenjak in nihče drugi?

Zupnik je poklical k sebi Sumenjakovo ženo, ker on ni bil njegova ovcica, in jo ostro pokaral. V nedeljo pa je imel posebno pridigo o grehu, ki ga stori nedeljsko delo.

Kljub temu in ženinemu ugovarjanju je Sumenjak delal ob nedeljah še naprej. Seveda je vedno našel kak izgovor. Potem so mu prišlo do ušes govore, da ga ljudje preklinjajo in mu želijo, naj mu strela božja zažge in poruši hišo, ki je vzrok, da se v vaši širi tako pohujšanje. A on je trmasto delal naprej. V mestu je namreč izvedel, da se hiša lahko zavaruje pred strelom s strelodvom.

Ko se je prepričal, da so na mnogih mestnih hišah strelodvi, se je potolažil: »Ti so gotovo pametnejši od naših vaščanov,« in ga je še sam naročil. Vendar vsega strahu pred klevetami in zli željami vaščanov ni mogel nikoli pregnati.

Ko je vse to premislil, mu je ob tem

za ves mesec. Preostale bone lahko uporabi tudi naslednji mesec.

Z novim načinom prehrane se je postrežba precej izboljšala. Abonentu so namreč razdeljeni po vseh gostinskih obratih v mestu, zato jih je pa v vsakem manj. To omogoča gostinskim nametencem hitro in dobro postrežbo, kar so abonentu ugotavljali že prve dni. Obenem pa je to korak k novemu načinu preskrbe in plač, ko bodo nakaznice in bone postopoma ukinili.

Skrb za zdravje

Okrajni odbor PAZ (Protivarijska zaščita) v Murski Soboti je te dni sestavil komisijo, v kateri so bili zastopniki sindikata, zdravstvene službe, gasilcev in oblasti, z namenom, da bi po podjetjih pregledala, če imajo organizirane ekipe in protivarijsko zaščito.

Pri pregledu podjetja Tovarne mesnih izdelkov v Murski Soboti so ugotovili, da ni dovolj preskrbljeno za zdravstvene razmere v podjetju. Ambulanto imajo slabo urejeno, kopalnico pa skoraj nikakor. Za ambulanto služi majhna sobica, v kateri ni niti postelje. Kopalnica pa je še vedno taka, kot jo je zgradil bivši lastnik Benko, čeprav bi jo lahko uredili, ker so imeli za to vsako leto 300.000 din kredita, katerega pa niso izkoristili. Za 120 ljudi imajo samo eno prho.

Delovni kolektiv in odbor sindikalne podružnice je delaven in je pripravljen s prostovoljnim delom pomagati pri ureditvi teh prostorov. Direktor podjetja pa je njihove dosedanje predloge vedno odklonil.

Cene povrtnin

Soboški zelenjadni trg je dobro založen, zato ni nobenih vrst niti čakanja. Gospodinje lahko mirno izbirajo. Vendar se brez izbire oddolijo za prodajalno Mestnega podjetja zelenjavasadije, kjer so cene mnogo nižje kot pri stojnicah, kjer prodajajo privatniki.

Mestno podjetje je v soboto 11. avgusta prodajalo po sledečih cenah za kilogram: krompir 13 din, kumare 12, fižol zeleni 15, paradižniki 20, zelje 10, ohrovt 16, paprika 25, buče 5, jajčevci (melančani) 20, korenje 10, cvetača (karfiola) 30, koleraba 12, endivija 10, čebula 35, petštrilj 15, jajc v jutru ni bilo. Za primerjavo navedemo nekaj cen, po katerih so prodajali to jutro privatniki pri stojnicah: fižol zeleni 30, paradižniki 40, zelje 30, paprika 40 itd. Imeli se tudi grozdje po 100 din za kilogram.

sti. Takva velika zdravstvena akcija bo lahko ugotovila, kje so žarišča tuberkuloze ter omogočila borbo proti njej, kakor tudi izvajanje varnostnih ukrepov pred okužitvijo. Je pa podobna akcija v Prekmurju pokazala dobre rezultate, je potrebno, da množične organizacije podprejo to akcijo.

Huda nesreča pri mlaticih

8. avgusta se je v Brezovcih pri mlačvi zgodila huda nesreča. Aleks Celec, poročen in oče dveh otrok, ki je bil na mlaticih, je iz nepozasnjenih vzrokov zašel z nogami v žrelo mlaticnice. Verjetno je mlaticnični boben (druml) potegnil slamo, na kateri je stal, zato je potegnil tudi njegove noge. Boben mu je odtrgal obe nogi pod koleno. Na srečo so se pri mlaticih pravkar mudili neki ljudje iz Murske Sobote, ki so bili z avtom. S tem avtom so ga hitro prepeljali v bolnico v Mursko Soboto, ne da bi bilo treba čakati rešilni avto. Ponesrečenec se nahaja v nevarnem stanju, vendar ni takoj umrl, čeprav je zgubil mnogo krvi.

Ogled mlaticnice je ugotovil, da je žrelo bilo pravilno zavarovano po pravilniku o zaščiti dela. Zato povsod velja: več previdnosti pri nevarnem delu.

hudem grmenju in tresku bilo žal, da je bil tako trmast. Čeprav je na tihem vaščane imenoval tepče, se je le bal, če jih bo bog uslišal. Zagotovila, ki ga je dajal ženi, da strelodov varuje hišo pred strelom, je bil potreben tudi sam. Ni se mogel prepričati, ali naj veruje mojustru, ki je delal strelodov, ali župniku. Zato je v negotovosti poskušal moliti.

Pri tem razmišljanju pa se je Sumenjak nehoti spomnil in vprašal, koliko rok mora imeti ljubi bog, če uravna vse te strele, ki tako pogosto švigajo sem ter tja, in se pri tem tako nehoti zasmeljal.

Zena ga je začudeno pogledala ter prestrašeno vprašala: »Kaj se ti meša, da se smejiš?« Zdržni se je in spet poskušal moliti.

Zunaj je močno lilo. Vmes so švigale goste strele, ki so deževnim kapljam dajale poseben lesk. Treski in grmenje so stresali hiše v temeljih. Na stenah so se zibale slike, a še bolj so se majale petrolejke, ki so visele izpod stropov.

Ljudje so se skrivali po hišah. Ne le otroci, tudi odrasli so se v smrtnem strahu stiskali med seboj čakaajoč zadnjega uro. Pri vsakem tresku so se stresli, kakor da bi jih zadela električna iskra. Takrat se jim je še Sumenjak zasmilil, če se ga je kdo spomnil, in nihče ni mogel zaleteti strašnega konca niti njemu niti njegovim hiši.

Tedaj je ozračje pretresel najhujši tresk, kar so ga Sumenjakovi sosedje pomnili. Močnemu blisku, ki so ga ljudje opazili tudi skozi zastirta okna in za-

Najboljše zadrage bodo prejele traktorje

Po končani mlačvi bodo prejele boljše in površinsko največje kmetke obdelovalne zadrage v dolineldavskem okraju več traktorjev, s katerimi trenutno razpolaga Okrajni zadrudni sklad za mehanizacijo v Dolnji Lendavi. Traktorje bodo prejele zadrage: Pince, Petišovci in Kamovci, dočim ima zadruga Benica že od prej svoj lasten traktor. Traktorji bodo uspešno pomagali odpraviti obšutno pomanjkanje delovne sile in bodo omogočili boljše obdelovanje zemlje.

Priprave za razstavo lokalnega gospodarstva v Radgoni

Uspele razstave lokalnega gospodarstva po nekaterih mestih so vzpodbudile tudi Radgonce. Sklenili so, da bodo organizirali razstavo lokalnega gospodarstva svojega okraja. Razstava bo odprta od 8. do 17. septembra v Radgoni. Svoje izdelke bodo razstavljali obrtniki, industrija, komunalci, zadrage, državna pospevstva, kmetje, lovci, čebelarji in ostale gospodarske organizacije. Zanimanje med pripravljalci je veliko, zato bo razstava gotovo dobro uspela.

Bela polja — paša za čebele

Ponekod se že beli cvetoča ajda, kot bi zapadel sneg, predvsem okrog Mlajčev. Tej zgodnji ajdi gotovo ne bo mogla škodovati slana, ki včasih nedozorelo ajdo hitro dozori. Seveda takrat ni mnogo ajdove kaše. Dosele je bilo ugodno vreme za ajdo, zato hitro raste. Čeprav so se ob žetvi in spravljaju snopja v skednje ali kope včasih kmetje jezili nad vsiljivim dežjem, je ta bil koristen za strnišni setev: ajdo, proso in drugo. Pozneje se je vreme popravilo na sončno, vendar še ni suše. Zato se kmetje veselijo, da bo vsaj ajde več, ko sta raj in pšenica ponekod obrodili bolj slabo.

Ugodno sončno vreme pa omogoča tudi čebelarjem pašo po beli ajdi. Zato se cvetoči ajdi veselijo tudi čebelarji in vsi oni, ki radi jedo sladki med.

Slive so bogato obrodile

Skoraj po vseh obmurskih krajih se letos pripogibajo veje slivovih dreves pod težo sadu. Sicer so naši sadovnjaki postali zadnja leta revni, ker so se mnoge jablane in hruske posušile ter so jih morali posekati. Po nekaterih zanemarljivih sadovnjakih pa je opaziti celo drevesa s pol suhimi vejami ali vrhovi, ki jih čaka enaka usoda. Med temi so ostale slive, ki so letos izredno dobro obrodile.

Tudi zgodnji sliv različnih sort je bilo mnogo. Te so ljudje večinoma že obrali. Čeprav v tem času ni bilo mnogo drugega sadja in ga letos niti ne bo, niso mogli vseh sliv pojedti sami niti jih prodati v mesta, toliko jih je bilo. Zato so jih mnogi gospodarji zbirali v sode in bodo iz njih kuhali slivovico.

Se več bo poznejših sliv, ker je več teh dreves. Tudi te že začenjajo zoreti in se sad že modri, ponekod pa celo črni med listjem. Na nekaterih drevesih kaže, da ga je več kot listja, zato se veje lomijo, če niso podprte.

Gotovo nekateri gospodarji že razmišljajo, kaj bodo počeli s tolikimi slivami. Ko jih je bilo malo, so jih večinoma otresli otroci in odrasli ter jih sproti pojedli. Sedaj pa jih bodo poleg tega lahko precej prodali, saj bodo kmetijske zadrage gotovo začele pravocošno odkupovati. Slive pa se dajo shraniti tudi za zimo in sicer posušene. Pozimi, še bolj pa v zgodnji pomladi, jih imajo radi otroci in odrasli. Se boljše so kuhane, in to ob vsakem letnem času. Poleg tega bo ostalo še precej slabšega sadja za kuhanje slivovice.

Tako ugibajo gospodarji, zato ne bo nihče v skrbeh, kam s slivami. Nasprotno, mnogi ugibajo, da bi bilo dobro posaditi še več sliv, ker jim kapar ne škoduje tako kot ostalemu sadnemu drevu. Če bo prihodnja leta malo jabolk in hrusk, ker se drevje zaradi kšparja suši, naj bo vsaj dovolj sliv.

prte veke, je sledil takojšen močan tresk, kot bi se svet podiral. Ljudje so se zazibali na stilih in klopetih, ter se jih mnogi še bolj oklenili v strahu, da bodo padli.

»To je bilo blizu,« je rekel polglasno Olajev oče čez čas, ko je prišel do sape. »Sumenjak je vzkliknila mati, ki je v naročju stiskala otroke. Več ni mogla povedati. Vsi so razumeli, kaj to pomeni, in so onemeli.

»Kazen božja se je izpolnila,« je rekel svečano in preroško ded, ki se je tiščal v zapečku, kateri prostor je smatral za svoj tudi polet.

Po teh besedah so si vsi razen otrok oddahnili. Zdelo se jim je, da blisk in grom pojenjujeta in da je najhujše že mimo. Otroci pa so bili še preplašeni, ker niso razumeli, kar so se odrasli menili.

Naliv je kmalu potem ponehal in iz oblakov je samo še rosilo. Sumenjak je brez dežnika skakal okrog hiše in jo ogledoval od vseh strani.

»Je ali ni?« se je spraševal. »Nekaj je moralo biti, saj sem kar onemel od treska in pretresa. Nisem vedel ali sem se na tem ali že na drugem svetu, tako sem se prestrašil. Na hiši pa ni opaziti nobenega sledu, a kaj se da bi gorela. Morda je strela opazila katerega sosedo,« se je spomnil, čeprav se mu je nekaj takega zdelo nemogoče.

Ozrl se je okrog, a nikjer požara, nikjer porušene hiše niti razklanjenega drevesa. Še enkrat je bolj pozorno pogledal svoj strelodov.

»Pa je le strela udarila v strelodov, uničila pa ga ni, zato se tudi hiši ni

SPORT

Razgibanost v vrstah telovadnega društva v Murski Soboti

Pred nekaj leti je bilo ustanovljeno Telovadno društvo v Murski Soboti. Z resnim in uspešnim delom je pričelo delo letos. Razen telovadcev, ki so letos prvič nastopili na igrišču nogometnega kluba, so nastopili še člani ostalih sekcij, ki jih je 70 v dveh sekcijah.

Namiznotenilska sekcija je nastopila 5. avgusta. V tem nastopu je sodeloval tudi G. Novak, ki je edini zmagovalac v dvoboju Sobota—Kranj. Člani te sekcije so sami zbrali denar, za mizo, kroglice in vse ostalo kar sekcija potrebuje, kajti društvo kakor tudi vsaka posamezna sekcija so brez vsakršnih denarnih sredstev. Kljub temu pa letos društvo dobro napreduje, saj bo v prihodnjih dneh ustanovljena tudi teniška sekcija, ki bo pripravila vse potrebno za nastop v septembru, na katerega bosta povabljeni tudi mladinski prvakini Slovenije, Lovrečica in Vinterhalterjeva.

Pričeli so se zbirati tudi ljubitelji boksa in tako bo društvo v teh dneh ustanovilo še boksaško sekcijo.

Prav to, da se mladina iz lastnega nagiba zbirala v posameznih sekcijah, dokazuje, da ima društvo bodočnost in da je treba samo sistematično delo vodstva, ki je že doslej pokazalo mnogo delavnosti in posvečalo mnogo truda vzgoji mladine, kolikor lahko nudi članom telovadno društvo.

Težave bodo morda v pomanjkanju sposobnih ljudi za trening članov v boksu, pa tudi v tenisu in košarki, ki je nekoliko zaspala. Vendar lahko poštvalnost precej pomaga tudi tukaj, kot smo lahko opazili pri plavalcih.

Vsekakor pa je treba več misliti kako lahko uredimo igrišče za odbojko, košarko, tenis in pomagamo društvu, ki ne zmora vsega samo. Društvo zbira mladino v svoje vrste, kjer ji tudi pošteno zabavo in primerno vzgojo. Zato je potrebno tesno sodelovanje z mladinskimi in ostalimi organizacijami, ker vse imajo isti cilj.

Prijateljska nogometna tekma

MURA — KOVINAR 7:2

Preteklo nedeljo je bila na igrišču Mure v Murski Soboti odigrana prijateljska nogometna tekma med domačo Muro in Kovinarjem iz Maribora.

Prvi so se znašli gostje, ki so takoj v začetku nekajkrat nevarno ogrozili vrata Mure, ki jih je branil Rezonja. Ker pa ni bilo strelca, so vse priložitosti ostale neizkoriščene. Kmalu je uspelo moštvo Mure, da je povežalo svoje vrste in v prvem delu igre doseglo tri gole.

Drugi del igre je v glavnem potekal v precejšnji terenski premoči Mure. Moštvo Mure je doseglo še štiri goli. Gostom je uspelo, da so Rezonji zatresli mrežo dvakrat. Prvič po krivdi obrambe, drugič pa iz prostega strela. Oba gola je streljal Svatinja. Za Muro so bili uspešni: Horvat, Ludvik Norčič in Simon 1 gol.

Čeprav je enajstorka Mure dosegla visoko zmago, igra ni zadovoljila. Obramba je bila nesigurna. Poznala je se odsotnost Klanjščka iz kazni pa se je levi krilec Bela Norčič, ki je bil zelo dober. V napadnih vrstah se je izkazal Ludvik Norčič, saj so skoraj vsi doseženi goli plod njegove poštvalnosti. Izrazito slabo igranje je pokazal Fujs na levem krilu, ki se na tem mestu ni mogel znajti. Igro je sodil Alojz Marič.

MURA ml. — KOVINAR ml. 3:0

V predtekmi so se pomerili mladinci obeh moštvo. Po zanimivi igri so zmagali mladinci Mure, ki so v drugem delu igre dosegli tri goli. V polju sta bili moštvi enakovredni, od časa do časa so bili gostje še boljši. Da je zmagovala domača moštvo, nosijo predvsem zaslugi: Škalari, v golu, ki je ubranil nekaj nevernih strelcev in v napadnih vrstih: Maucsek in Franko, katere sta zelo dobro zaigrala. Tekmo je sodil Andrejek.

ZAGREBSKI NOGOMETASI

V LJUTOMERU

»Kustošija« — SNK Ljutomer 4:2 (3:1)

Preteklo nedeljo je bila na ljutomerskem igrišču odigrana prijateljska nogometna tekma med zagrebškim klubom »Kustošija« in enajstorko domačega kluba.

Tekma je bila dokaj zanimiva. V prvem polčasu so bili v premoči Zagrebčani, ki so s povežano igro in točnim podajanjem kore nadkraljevali domačim. Prvi udarec domačinov v njihov gol jih ni demoraliziral. Nenehni napadi na domača vrata so jim prinesli tri goli.

V drugem polčasu sta obe vrsti igrali izenačeno. Tehnično igre Zagrebčanov so nadoknadili domačini: z borbeno in poštvalno igro. Zlasti proti koncu igre so večkrat prodrli do nasprotnikovih vrat, vendar niso imeli sreče. Zoga se je večkrat zvalila v avto.

Pred 300 igralci je sodil tekmo tov. Petek iz Murske Sobote dokaj objektivno in nepristransko.

SNK Ljutomer — »Sloga« Strigova 4:1

V predtekmi je B moštvo SNK Ljutomera z boljšo igro visoko premagalo enajstorko sosednjega hrvaškega kluba »Sloga« iz Strigove z rezultatom 4:1. Tekmo je sodil tov. Perica iz Ljutomera.

Tudi srečanje ljutomerskih pionirjev s pionirji Strigovske »Sloge« se je končalo z veliko zmago domačinov 8:1.

Graje vredni so nekateri gledalci nedeljskih nogometnih tekem v Ljutomeru, ki so si privoščili sportni užitek brez malih žrtvic. Blagajnica je imela težko delo, saj ji je polovica gledalcev odklonila plačilo vstopnine. Zamerili so se nam

nič zgodilo,« je ugotovil veselo. Na strelodovu je šele takrat opazil jasna znamenja kot posledico strele.

»Pa sem jih le ugnal!« je skoraj zaklical od veselja, čeprav ni vedel koga, ali ljudi, ki so mu želeli strela, ali boga, ki mu je to strela pravkar poslal, pa mu ni mogla škodovati, ali vse skupaj.

Vaščani dolgo niso hoteli verjeti Sumenjak, da je strela udarila v njegov strelodov, čeprav niso mogli odkriti nobenega znamenja, da bi udarila kam drugam v bližini.

»Če bi mu bog poslal strela, bi mu za kazen tudi hišo uničil,« so trdili tisti, ki so verovali v vsa ljudska in župnikova izročila.

»Kaj veš,« so ugovarjali drugi, ki se jim je vse zdelo le čudno, nerazumljivo, »misliš, da bi ljudje v mestu napeljevali take žice, če ne bi nič pomagale?«

»Bog se ne bo pustil goljufati,« so vztrajali prvi.

Prerokanja so postajala vse ostrejša. Niti moister iz mesta, ki je prišel pregledat strelodov, ni mogel pomiriti razburjenih vaščanov, ko je potrdil, da je strela res udarila v strelodov, ta pa jo je spjel v zemljo in naredil neškodljivo. Vendar je število onih, ki so verjeli mojustru in Sumenjaku, zmiraj raslo. Le eno vprašanje jih je začelo mučiti, ki pa je zato bilo tem večje in hujše: Ali bog ni hotel kaznovati Sumenjaka s strelom, čeprav so ga za to mnogi prosili, ali ga ni mogel? Ali bi bog bil še vsemogočen, če bi njegovo strela, ki bi jo poslal za kazen, bilo možno narediti neškodljivo?

tudi nekateri odborniki, ki jih tokrat ni bilo blizu, čeprav so bili zadovoljni za določene nagode.

Razumljivo je, da se klub bori s finančnimi težavami. Zato je takšen odnos gledalcev-zastojkarjev nevreden naše športne publike, da ne govorimo o funkcijah klubov, ki so dolžni, da izpolnjujejo zaupanje jim klubskih dožnostni.

Nepristranski gledalec

Ljutomerčani porazili zagrebške kegljace

Preteklo nedeljo je bila na ljutomerskem kegljišču zanimiva prijateljska tekma med A moštvom domačega kluba in člani kegljaškega kluba »Kustošija« iz Zagreba.

Po tovariškem nagovoru in izmenjavi daril se je pričela ostra borba med plavimi in rdečimi. Zelo sigurno so podirali keglje domačini v plavih srajčah in postavili končni rezultat igre 322:244. Zmaga domačinov je povsem zaslužena. Gosti se na tujem igrišču niso znašli in so bili tudi v tehnični igri slabši od domačinov. Može tega dneva so: Steržaj, Zitek in Vinkovič z največjim številom točkarskih točk.

POPRAVNI IZPITI

Odbor za splošno vzgojnimstvo solistvo pri Svetu za prosveto in kulturo LRS z dne 17. VII. 1951 je sprejel k začasnemu pravilniku o sprejemnih izpitih naslednje prehodne določbe:

1. V jesenskem roku 1951 smejo ponavljati celotni sprejemni izpit (pisneno in usno) za prvi razred višje gimnazije vsi tisti učenci tretjeletni, ki so v junijemskem roku 1951 pri sprejemnem izpitu pisali vsaj eno nalogo pozitivno, pa so bili odklonjeni; zaradi ene ali več negativnih ocen pri usnem delu sprejemnega izpita.

2. V jesenskem roku 1951 smejo ponavljati samo usni del sprejemnega izpita iz vseh predmetov za prvi razred višje gimnazije tisti učenci, ki so v junijemskem roku 1951 pisali ob nalogi pozitivno, pa so iz enega ali več predmetov padli pri usnem izpitu.

3. Tisti učenci, ki so v junijemskem roku 1951 pisali ob nalogi negativno, nimajo pravice ponavljati sprejemnega izpita v septemborskem roku 1951.

4. V prvi razred višje gimnazije se sprejmejo tudi tisti učenci tretjeletni, ki so (opravili s uspehom sprejemni izpit na učiteljsku ali kateri koli strokovni šoli, pa se niti na tej šoli, kjer so opravili sprejemni izpit, niti na kakršni strokovni šoli zaradi prevelikega doteka prijavitelcev niso mogli vpisati kot redni učenci.

5. Vsi učenci tretjeletni (prednost imajo tisti, ki niso še stari 14 let), ki so pri sprejemnem izpitu padli bodisi v junijemskem, bodisi v septemborskem roku, se smejo ponovno vpisati v tretji razred če le dovolj prostora v razredu.

Sveti za prosveto in kulturo ter ravnateljstva gimnazij naj o tem obveste vse prizadete.

POPRAVEK

Z ozirom na članek, objavljen v številu 29 našega lista z dne 26. julija t. l. pod naslovom »Samogovor birokrata« popravljamo, ker žaljivi občutki tega članka, kolikor so se nanasali na tov. Rakovečiča Mihaela, radiotehnika v Murski Soboti, niso bili utemeljeni, da imenovani v opisanem primeru ni ravnal kot birokrat, temveč po prejetem nalogu Okrajnega odbora Zveze borcev v Murski Soboti.

ZAHVALA

Priradna bogastva Ljudske republike Srbije

Ljudska republika Srbija ima mnogo prirodnih bogastev. Najraznovrstnejša so in nanje se lahko nasloni velika industrija, lahko pa se tudi razvije velik in vsestranski gospodarski razmah. Kot prvi v vrsti teh prirodnih bogastev je premog, ta osnovni pogoj za vse vrste industrije od električnih central do železniškega prometa. Po premogovnem bogastvu je Srbija na drugem mestu izmed ostalih naših republik. Njene zaloge premoga se cenijo na nekaj milijard ton, kar pomeni, da jih je dovolj za 2000 let in to tudi v primeru, da se proizvodnja znatno poveča.

V Srbiji so vse vrste premoga, največ pa lignita. Čeprav znašajo njegove zaloge nad dve milijardi ton, je bilo v Kolubarskem bazenu, kjer ležijo, do nedavnega le nekaj manjših rudnikov. Delo bo ta bazen popolnoma preobrazilo, kajti izkazalo se je, da je lignit silno uporabljiv kot važna industrijska surovina.

V južni Srbiji, v Kosmetu, je velik Kosovski lignitski bazen, v katerem se šele v najnovijem času povečuje pro-

izvodnja. V severovzhodni Srbiji pa je Kostolački lignitski bazen, ki ima zelo ugodno lego v bližini Donave, da se premog lahko prevaja z ladjami. To je bil tudi eden izmed vzrokov, zaradi katerega je bila njegova proizvodnja precej visoka, čeprav po kvaliteti zaostaja za premogom v Kosovskem in Kolubarskem bazenu.

Razen lignita pa ima Ljudska republika Srbija tudi nahajališče nafte. Največja so vzdolž bolgarske meje. Ob teh nahajališčih je tudi najboljši jugoslovanski premog, ki zaradi svoje visoke kakovosti služi v specialne industrijske svrhe.

Poleg tega ima Srbija tudi velika nahajališča premogovega skriljca, iz katerega se s pomočjo enostavnih priprav izloča nafta. V manjši obliki se to že dela v zamisli pa je, da se bo to delo znatno povečalo, zaradi važnosti nafte in vse večje potrebe po njej.

Vodne sile so v Srbiji zelo velike in daleč prekašajo en milijon konjskih sil, če je voda nizka, če pa je voda normalna, prekašajo dva milijona. Te sile bodo omogočile gradnjo velikega števila hidrocentral. Med rekami, ki pridejo v poštev, so Drina, Morava, Ibar, predvsem pa Donava. Na teh rekah bodo lahko zrasle hidrocentrale, ki bodo imele stotine konjskih sil. Na manjših rekah pa bodo nastale še manjše hidrocentrale. K tem prištevamo Timok, kjer so nekatere hidrocentrale že v pogonu, druge pa se gradijo.

Srbija je bogata tudi na kovinskih rudah. Med temi je na prvem mestu svinčev. Velika nahajališča svinca so v okolici Treptca na Kosmetu, manjša pa v ostalih pokrajinah. Vzporedno z nahajališči svinca so tudi nahajališča cinkove rude. Svetovni pomen imajo svinčna nahajališča bakra. Največja nahajališča so v severovzhodni Srbiji v bližini Bora, kjer so tudi največje priprave za proizvodnjo bakra v Evropi.

Toda to še ni vse. Srbija ima še krom, antimon in molibden. Po proiz-

vodnji kroma je na prvem mestu v Evropi, a na šestem mestu v svetu, v proizvodnji antimona na prvem mestu v Evropi in na četrtem mestu v svetu. Molibden, to redko in važno rudo, ima poleg Jugoslavije samo še Norveška.

Poleg opisanih rud svetovnega pomena ima Srbija še tudi druga rudna bogastva, ki sicer niso svetovnega pomena, pa kljub temu velike važnosti za našo državo. V bližini Valjeva in Kopaonika so velika ležišča pirita in manganskega ruda, ki so potrebna za razvoj težke industrije in ognjenega gradiva. Sloji magnezita dosežejo 30 do 70 m debeline. Bogata nahajališča so v bližini Andjelovca in Mladonova.

Ljudska republika Srbija ima tudi bogata ležišča tupine, ki je potrebna za proizvodnjo cementa, dalje ležišča zlata, srebra, azbesta, kaolina in drugih rud. Vse to pa kaže, kako velika so njena rudna bogastva in do kake mere se lahko razvije rudarska in industrijska proizvodnja. Kljub temu pa ni imela Srbija vse do današnjih poveljnih dni nobenih pravih možnosti industrijskega razvoja. Šele v novi Jugoslaviji je dobila to možnost in zdaj neprestano rastejo njene proizvodne sile.

Podvodni kamion

Avtomobilska družba Reo Mortos je izdelala za potrebe ameriške armade več tisoč kamionov znamke Eager Beaver. To so petonski kamioni, ki so izdelani tako, da lahko sprožijo motor in vozijo v 2 metra globoki vodi. Motor »diha« skozi cev tipa Schnorkel, kakor najnovejši podmornice. Električna napeljava je pokrita s posebno snovjo, neko mešanico silicija in gume, ki ne prepušča elektricnemu sistemu nobene vlage. Pri preizkušanju je sofer, ki je imel delno potapljaško obleko, vozil s podaljšanim Schnorklom po dnu 3 in pol metra globoke reke.

Največja in najstarejša drevesa na svetu

Menda nima nobena pokrajina na svetu toliko prirodnih zanimivosti kakor Kalifornija. Med drugim raste tu močnega sekvoja, največje in najmočnejše drevo, kar jih sploh poznamo na zemeljski celini. Ta orjaška drevesa s svojo tritisočletno in še daljšo starostjo rastejo dva do dva tisoč šest sto metrov visoko na zapadnem pobočju ameriškega gorovja Siera Nevada. To drevo nikakor ne mučijo boleznili ali starost. Če kljubuje svojim sovražnikom v prvih letih življenja in nevarnostim ognja v mladosti, tedaj stre njeno večstoletno življenje samo še strela ali pa človek s svojimi tehničnimi sposobnostmi.

To drevo raste v višini do 100 ali pa še več metrov. Najnižja veja raste tako visoko od tal, da bi segala preko strehe dvanaestnadstropnega poslopja. Če bi pa tako vejo zasadili v zemljo, bi se zdela kot 23 m visoko drevo, katerega deblo meri spodaj v premeru okrog 2 in pol metra. Kljub svoji nezimernosti pa je drevo zelo enakomerno raščeno in je vejevje, deblo in oblika krošnje v čisti harmoniji z vsemi ostalimi deli. Najbližji sorodnik sekvoje je samo tisa, ki ima rdeč les in raste na obalnem gorovju Kalifornije. To drevo mu je podobno po dolgem življenju in obseznosti.

Sekvoj pa je več vrst. Razlike med njimi so le v toliko, da ene dosežejo večjo, druge pa manjšo višino. »General Sherman«, drevo iz vrst sekvoj, doseže višino do 90 metrov, njegov obseg pa znaša pri tleh do 30 metrov, v višini do 5 metrov od tal pa meri njega premer samo 8 metrov. Drevo se dviga naravnost proti nebu in pogajna veje šele 40 metrov od tal.

V nekem velikem gozdu sekvoj leži drevo, ki ga imenujejo »Oče gozda«. V njegovo votlo deblo je nekoč lahko stopil zravnar jecdec na konju. Čeprav nima to drevo več krošnje, sklepajo, da je bilo 130 metrov visoko in tako največje drevo na svetu.

Ta orjaška drevesa je odkril leta

1852 nek rudar, ki je zasledoval belega medveda. Ko je zagledal orjaška drevesa, se je tako začudil, da je pozabil na medveda. Prikladal je tovariše, ki so odkrili na ozemlju 20 ha 99 metrov visoka drevesa. Ta drevesa je leta 1893. Anglež John Lindley imenoval »Wellingtonia gigantea« po Wellingtonu, zmagovalcu pri Waterlooju. Toda splošno ime sekvoja za tiso so zabeležili že 6 let poprej Nemci, ki so kmalu nato tudi ugotovili, da tudi ta orjaška drevesa spadajo v družino sekvoj. To ime so dali po slavnem možu Sequoyahu, ki je vse življenje živel na to, da je sestavljal indijanski alfabet.

Marsikdo bo vprašal, kako to, da dožive ta drevesa tako visoko starost? Vzrok je iskati v vitalni liniji, ki ni smolnata in torej odporna proti ognju. Ogenj je sekvojam nevaren le v mladosti, ko imajo mehko skorjo. Stare sekvoje se plamen loti le, če prileti nanjo z lahko vnetljivega drevesa živ ognjek, ki ga potem razvname veter. Zanimivo pa je, da si tudi požgani deli spet opomorejo.

Sekvoja cvete šele po 170 do 200 letih. Drevo se tedaj od novembra do konca februarja odeva z milijoni zelo majhnih moških in ženskih cvetov. Ti cveti so zelo majhni in vsak vsebuje od 90 do 300 semen. Semena so rahla in koničasta ter šele 11 tisoč takih semen tehtajo 10 kg. Od milijonov semen, ki jih drevo nosi jeseni, je mogoče samo enemu usojeno, da ga pomlad prikljče v življenje.

Les sekvoje je slabši od lesa drugih dreves, ker se lomi, je pa zelo trpežen, zato ga uporabljajo za svinčnike, zlebove, plotove in kole.

Drevo sekvoja je pravo čudo narave. Če gledamo to drevo jutraj, ne učinkuje na nas toliko njegova velikost, kot pa njegove barve. Toplo se blestijo rdečkasta debela, kovinasto zelena barva lista pa se živahno odraža od zelene barve vseh iglastih dreves Nevada.

Gozdovi teh orjaških dreves so obetali mnogo dobička, toda izkazalo se je, da se prevoz teh velikanskih hlodov ne izplača. Konec prejšnjega stoletja pa je ravnatelj nekega kalifornijskega časopisa začel akcijo za ohranitev teh gigantskih dreves. Ta akcija je rodila uspeh in država je zavarovala ta drevesa in ustanovila državni park, ki je zagotovil bodočnost temu kralju dreves.

STEKLENA VLAKNA

V nekaterih ameriških steklenah so pričeli izdelovati steklene tkanine. To so namreč tkanine iz izredno tankih steklenih niti. Take niti so se že baje zelo dobro obnesle v gospodinjstvu in industriji. Steklena vlakna so namreč neizgorljiva, ne zarjave, niti nanje ne vplivajo slabi lugi in tudi ne kisline. Iz takih vlaken izdelujejo zagrnjala, razne prte, oblačila in podloge za mize in kladine.

ČUDNA LETA

Zgodovina nam je ohranila spomin na čase, ko se je zdelo, da je ves naravni red narobe. Leta 1186 je bila zima skoraj brez mraza. V januarju je že cvetelo sadno dreve, v februarju so zorela jabolka, koncem meseca maja je bila žetev, v začetku avgusta pa so že trgali grozdje. Prišla pa je kuga in uničila mnogo ljudi po Evropi. — Tudi v 13., 16. in 17. stoletju večkrat ni bilo zime. Mile zime so bile tudi v drugi polovici preteklega stoletja, zadnji dve leta 1895 in 1896. Najhuja zima pa je bila leta 1740. Trajala je 16 tednov in mraza je bilo 75 stopinj C. — Leta 1132 je vladala taka vročina, da je pokala zemlja, reke pa so se posušile. Leta 1556 ni od aprila do oktobra padla niti kaplja dežja in vse rastline so zoglele.

BESEDA O BOMBAŽU

Bombaž je danes najbolj uporabna in po vsem svetu najbolj razširjena vlaknina. Uporablja se pri izdelovanju vseh vrst tkanin in je zato v moderni tekstilni industriji nepogrešljiv. V naših krajih in sploh v Evropi pa smo se z bombažem seznanili zelo pozno. Dočim so ga Egipčani in nekateri azijski narodi poznali že v drugem tisočletju pred našim štetjem, je v Evropi prišel bombaž šele pred dobrimi 200 leti. Ko pa se je pojavil v evropskih tekstilnih tovarnah, je dočela izpodirnilan in postal vsej tekstilni industriji nujno potrebna surovina. Vzrok, da je bombaž tako hitro prodrl, je njegova vsestranska uporabnost, ker je v primeru z lanom in drugim vlakninami mnogo mehkejši in bolj primeren za tkanje, razen tega pa je tudi njegova proizvodnja zelo cenena. Tako je bombaž hitro prevladal po vsem svetu in postal glavna surovina vse tekstilne industrije.

Bombaževina vlakna pridobivamo iz posebnega grmičja-bombaževca, katerega domovina so tropski predeli južne Azije in severne Afrike. Tako uspeva bombaž v Egiptu, Alžiru, v Perziji, Siriji in južnih republikah Sovjetske zveze, pa tudi v južni Ameriki, na Kitajskem in v južni Afriki. Nekaj bombaža pridelujejo tudi v Evropi in to v Italiji in v Makedoniji, kar pa v svetovni proizvodnji ne igra velike vloge.

Bombaževca gojijo na plantažah, ki jih stalno obseva tropsko sonce in kjer je tudi dovolj vlage. Iz bombaževca

semena, ki ga na plantažah sadijo s stroji, se pod vplivom velike toplote in vlage razvije že prav kmalu grmičevje, visoko dober meter, ki tudi kmalu cvete. Ko rumenkasto-skrblati cvetovi odmrso, se iz njih razvijejo plodovi, podobni našim orehom. Iz ploda pa začne že čez malo časa poganjati bele, dolge dlatice, ki plod docela obdajo, tako da postane podoben za pest debelim snežnim kepmam. Sedaj je čas trgatve. Bele, snežne kepe hitro osušimo z vej, da jih prehuda vročina ali dež ne pokvari, ter se niti ne potrgajo. Ze na plantažah odločijo nato bele niti od rastlinskega semena, jih nato v posebnih čistilnicah očistijo, sortirajo po kvaliteti ter vlakna uravnajo. Končno jih se stiskajo v bale, ki jih razpokočijo po svetu. Iz tako pridobljenega surovega bombaža, ki ga po potrebi, ahko poljubno barvajo, predelajo predelavne raznovrstne niti, iz katerih nato tko raznovrstno blago.

Seveda ni ves bombaž, ki ga pridelajo na svetu, kvaliteten enak. Čim daljša so vlakna, tem kvalitetnejši je. Iz dolgih vlaken predejo tanke in fine niti, dočim uporabljajo krajša vlakna za bolj grobo prejo. Z raznimi kemičnimi postopki ustvarjajo lahko še različne zunanji videz, kar pa navadno ne vpliva na kvaliteto. Na splošno bombaž namreč ni preveč trpežen, ima pa to prednost, da je sorazmerno z volno ali drugimi vlakninami zelo poceni in ga je na svetu dovolj na razpolago.

Toda kljub temu, da bombaž ne primanjkuje in bi proizvodnja po vsem

svetu bila lahko kaj večja od potrošnje, pa danes vseeno primanjkuje te drage surovine. Bombaž je namreč že od nekdaj predmet velikih spekulacij svetovnega merila in sredstvo za gospodarsko izkoriščanje ter politični vpliv. Ze na plantažah bombaževca se bogati lastniki poslužujejo za vsa dela žensk in otrok, ki jih za ves njihov trud pod žgočim soncem in v nezdruvno podnebje sramotno nizko plačujejo, dočim imajo sami pri tem ogromne dobičke. Zgodovina pa nam pove, da je bil bombaž vzrok že številnih kolonialnih vojn in mnogih diplomatskih sporov.

Nasa država ima v svojih južnih predelih precej ugodno podnebje za pridobivanje bombaža. Ze v srednjem veku se je to pridobivanje bombaža razširilo predvsem po Makedoniji, vendar je do osvoboditve proizvodnja bila tako malenkostna, da praktično za domačo industrijo sploh ni prihajala v poštev. V novi Jugoslaviji pa so za povečano gojenje bombaževca bili storjeni že številni ukrepi. Tako so že leta 1946, posebno pa leta 1947 pričeli na novo gojiti bombaževca v Črni gori in Dalmaciji, zdaj pa so gojenje te koristne industrijske rastline še povečali v Makedoniji, Črni gori, Dalmaciji pa tudi v Istri, kjer so poskusi pokazali, da je podnebje tudi primerno. Tako bomo kmalu tudi pri nas pridobivali precejšnje količine bombaža. S tem bo krit velik del domačih potreb, obenem pa bomo tudi v tekstilni industriji manj odvisni od inozemstva.

Jože Jasminko:

Filovski lončarji

Na meji med prekmursko ravnino in hribovjem leži vas Filovci. Južno od vasi se razprostira ravensko polje, severno pa goricko hribovje. Pod vznožjem hribovja se vije cesta iz Sobote, skozi Martjance, Bogojino, Dobrovnik in naprej v Lendavo. Cesta vodi tudi mimo Filovcev, znane lončarske vasi.

Prekmursko ravensko polje donosna ob srednje dobrih letinah bogat pridelek. Kljub temu je v Prekmurju vedno domovaja revščina. Bolj redki so bili oni, ki jim je mati lahko delila dovolj kruha. V stari avstro-ogrski državi je gospodoval po prekmurskih ravninah polji grof in njegov podnagelnik ali upravnik. Tudi stara jugoslovanska agrarna reforma ni dala ljudem dovolj zemlje. Ljudi je bilo preveč. Ker ni bilo industrije, kjer bi se lahko zaposlili, so morali ostajati doma in si deliti male njivice. Prekmurski kmetič ni bil kmet in ne hlapce. Obdeloval je svojo košček zemlje, obenem pa se pečal z razno obrtjo in hodil v tujino na sezonsko delo. Agrarna reforma v stari Jugoslaviji ni mnogo izboljšala njihovega položaja iz starih fevdalnih časov.

Zato je po prekmurskih revnih vaseh bilo mnogo obrtnikov. Ti obrtniki pa so obenem bili najrazvitejši delavci in kmetiči. Pečali so se z vsem in ničemer, kakor je bolje kazalo. Če niso mogli izhajati doma, so šli v tujino. Toda tako nobeden ni obogatel, temveč se je le prebijal skozi revščino.

Posamezne vasi so v obrtništvu zavzele posebno mesto. Vasačani — prebivalci Turnišča — so znani po

čevljarjih in sejskih prekopovalcih. Z zadnjim so se pečale predvsem ženske. Po vaseh so kupovale in prodajale na sejskih razne pridelke in izdelke. Renkovčarji so bili kupinarji — nakupovalci jaje in perutnine. Filovčarji pa so bili in so še danes znani lončarji. Ta obrt se je podedovala iz roda v rod. Bolj redke so bile družine v vasi, ki se ne bi pečale z vaško obrtjo.

Ime vasi Filovci nam mnogo pove. Po ljudskem izročilu trdijo, da je to, ime nastalo od besede v ilovici. Tako so imenovali kraj v davnih časih. Po tem tudi sklepajo, da so se prebivalci tega kraja že v davnih časih pečali z lončarstvom. Kajti ilovica rečejo tudi glini, ki jo uporabljajo lončarji. Gлина in ilovica pa je tudi v sosednjih krajih. A je ne uporabljajo toliko kot v Filovcih, ker ni nikjer toliko lončarjev. Iz besede v ilovici pa je ljudska govornica naredila Filovci.

Pisanih izročil o življenju nekdanjih prebivalcev nimajo. Najstarejše pisano izročilo je iz dobe avstrijske cesarice Marije Terezije. To je zgodovinska listina, s katero so filovski lončarji dobili celovske pravice. Pa tudi ta listina je izginila v drugi svetovni vojni.

Starejši lončarji se te listine še radi spominjajo. Ti se sploh radi spominjajo davnih časov, ko je obrt bila najbolj razvita. Ker manov dedek, najstarejši lončar v vasi, ki se danes sedi pri svojem stroju rad pripoveduje:

»To listino je podpisala sama cesarica Marija Terezija lastnoročno. Videl sem njen podpis. Danes pa ga ni več.«

daljuje z neko grenkobo. Pa ne toliko zaradi podpisa Marije Terezije kot zaradi zgodovinske listine. »Med okupacijo je listina izginila. Baje da so jo Madžari kupili za neki madžarski muzej. Felbarcin, ki jo je takrat hranil in prodal, je med okupacijo umrl. Zato ne moremo izvedeti, kam je listina izginila.«

Starejši lončarji radi pripovedujejo tudi to, o čemer so slišali pripovedovati starejše ljudi. Vendar nimajo mnogo ljudskih izročil iz najstarejših časov lončarstva. Lončarska obrt je preživljala vedno bolj težke kot prijetne case. Zato se jih nihče ni rad spominjal. Edini svetel spomin smatrajo ceh. Pa tudi ta v zadnjih sto letih ni odigral velikega pomena.

Lončarji so v začetku obiskali bolj skopi z besedami. Kdor hoče kaj izvedeti, mora vprašati. To pa zaradi tega, ker se vsak obiskovalec najprej zanima, kako delajo lonce. Kar pogled, si misli lončar, čeprav tega ne pove glasno.

Tudi Kermanov dedek se je pri tem vprašanju vsedel za svoj kolobar. Kolobar rečejo lončarskemu stroju. To je preprost stroj, ki ima le eno navpično os in dve polni kolesi. Spodaj je veliko kolo z metriskim premerom, na gornjem koncu osi pa manjše. Veliko kolo služi za pogon, na manjše pa postavi glino, ki jo obdeluje. Os je pričvrščena v stolico, ki ima na eni strani sedež, na drugi pa prostor za lončarski pribor.

Gornjemu kolesu rečejo »šajba«. Na njej je že ležala kepa gline. Mož jo pritiska, da se prilepi na »šajbo«. Potem požene stroj. Prednji del stopala pritiska na spodnje kolo in hitro rotirata naprej. Kepa gline se vrtili. Mož pritiska z desnico in sredi kepe naredi votlino. Desnico stavi znotraj levico pa

od zunaj in stiska neoblikovano glinasto gmoto ter jo vleče navzgor. Glina se razteguje kot testo. Pri delu se poslužuje tudi vode, da roke bolje drse. Z majhno usnjeno krpicco pa lonce lepše izgleda. Ko doseže višino lonca, ki ga oblikuje iz prvotne kepe, ga začne izbočevati ali napanjati. Lonec dobiva v sredini vedno večji trebuh. Tega poveča do primerne oblike. Ko z rokami oblikuje, mora ves čas z nogo pogonjati, da se nastajajoči lonce vrti.

Lonec je dobil svojo obliko. Na gornji zunanji strani mu naredi za okrasek še bel obroček. Stroj se ustavi. S tanko žico odreže lonce od šajbe. Med delom ni mnogo govoril. Kaj bo razlagal, ko je lepše opazovati nastanek lonca. Šele na vprašanje je pojasnil:

»Kako bi gospodinja postavljale lonce v kmetke peči, če ne bi bili trebušasti? Tako pa s trebuhom obtiči na burkljav. Narediti tak lonce je še enostavna stvar v primeru z drugo kuhinjsko posodo. Ze za vrč za vodo je treba mnogo več spretnosti.«

Med razlaganjem je spretno dvignil lonce z lahno drhtenimi rokami. Postavil ga je na desko, kakršne visijo pod stropom. Na njih sušijo lonce.

Najprej se naredi spodnji trebušasti del, na drugem kolobarju pa vrat. Potem ju zlepi. Treba pa je paziti, ker se pri najmanjši napaki lahko poneseči. Lončar je odrezal kos gline od kopice, ki je bila na nizkem stolu. Zamesil jo je, kot gospodinja zamesi hlebeček kruha. To pa ni bila navadna glina na kopana nekje na polju. Z glino je mnogo truda, preden jo lahko vzame lončar v roke in postavi na kolobar. Kopajo jo v globino dveh do treh metrov in le na hribovitem kraju. V rav-

nini je še globlje, če jo je sploh najti. Plast gline je navadno le pol metra debela. Zato jo ne morejo pridobivati na rudniški način, da bi stavljali podpornike. Povsod morajo odstraniti gornjo plast zemlje, da pridejo do gline.

Taka glina pa je grudasta, pomešana s kamenjem in drugim odpadki. Zato jo je treba omečati in očistiti. To navadno delajo ženske. Posebno v starih časih, ko niso imeli za to nobenega stroja, je to bilo žensko delo. S posebnim rezilom, podobnim spru, ki je imel na obeh straneh ročaje, so nekačrat narezale glino. Obenem so jo čistile od odvlnih primesi. Vsaikrat, ko so jo narezale, so jo zgnetle z nogami. Šele tako zgneteno glino lahko uporablja lončar za izdelovanje loncev in drugih izdelkov.

Tako so delali včasih in tako delajo nekateri lončarji še danes. Nekateri pa uporabljajo mlino za mletje gline. Tak mlin izloči kamenje, ostale drobne sivi-ri pa morajo izbirati z rokami. Pri tem je potrebna velika natančnost. Najmanjša slamica, ki bi ostala v glini, bi v peči izgorela in iz lonca bi curkalo voda.

Lonec postane pravi lonce šele v veliki lončarski peči. Ta ki ga je Kermanov ded pravkar naredil, se mora nekaj dni sušiti. Ko je dovolj suh, pride v peč, kjer se peče ali žge. Lončarska peč je posebne vrste. Stoji navadno v majhni kolibi, ki jo skriva pred vetrom in dežjem. Revnejši lončarji so si jih postavili na prostem. Peč je znotraj tako visoka, da odrasel mož lahko stoji zravn na njej. Ima veliko odprtino, da lahko zleze v njo lončar, ki zлага lonce. Pri tleh pa ima tri luknje, kjer kurijo ogenj.

(Konec sledi.)